

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRÜT 18.
TELEFON: 1-363-61.SZERKESZTETTE 1933—1937.
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR:
FÉLÉVRE 10 PENGÓ
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ

**Nahum Goldmann: Sem Mexikó, sem Madagaszkár
nem alkalmas zsidó letelepülésre!**

Spectator: A Janus-arcu diktatura

Gazdasági válságba

jutna az ország, ha nálunk is megkísérelnék a zsidósággal szemben olyan intézkedéseket életbe léptetni, mint egyes más országokban — állapította meg *Bethlen* István gróf. Az a *Bethlen* István gróf, akit valóban nem lehet filozemitizmussal vádolni, hiszen ő volt többek között az, aki elsőnek mondotta ki a magyar politikai élet vezető egyéniségei közül, hogy igenis, van zsidókérdés! Neki tehát el lehet hinni, hogy nem zsidóbérencé volt a szája ez a súlyos kijelentést.

Bethlen István gróf figyelemzetését nyilván azok felé adreshálta, akik még mindig nem ébredtek annak tudatára, *mit jelent a zsidó munka, a zsidó szorgalom, a zsidó tehetség, hozzáértés és nem utolsósorban a zsidó tőke az ország gazdasági életében, az a tőke, mely munkások és tisztviselők ezreit juttatja kenyérhez. De szól azoknak is, akik nagyon is tisztában vannak evvel, de gyűlöletük még hazafias aggodalmuknál is nagyobb és örömmel üdvözölték azt a Goga-kormányt is, mely a legléleketelállítóbb veszedelmet jelentette ugyan Erdély magyarsága számára, ezzel szemben kormányprogramjában kilátásba helyezte a legélesebb zsidóellenes rendszabályokat.*

Nos, a Goga kormány már a múlté, aminek nem is annyira zsidó szempontból örülünk — bár az a körülmény, hogy romániai zsidó hittestvéreink egyelőre megmenekültek a legsúlyosabb megpróbáltatásoktól, kétségtelenül

Ami kimaradt a szürke könyvből Nyolc év mulasztása és hibái

Írta: HÁMOS GYULA

I.

A pesti izr. hitközség előljárósága 1929—1937. évi munkásságáról *szürke füzetben* számolt be. A szivárványnak ezer színárnyalata van, de az előljáróság mégis — a füzet tartalmának megfelelően — a szürke színt találta a legmegfelelőbbnek. A színek kiválasztásában úgy látszik tendencia van, mert még nem felejtettük el az előljáróság hat évi munkájáról kiadott *barna* füzetet, színében szinte célozva a ma divatos parancsuralmi rendszerre, amely meghonosodott a pesti hitközségben.

őszinte örömmel tölt el bennünket —, hanem főleg azért, mert úgy érezzük, hogy bukásának példája és körülményei hatni fognak azokra, akik csak az ilyen brutális szemléltető oktatás számára fogékonyak. Mert elképzelhetetlenek tartjuk, hogy akadjon olyan magyar állampolgár, még ha szívében a leglángolóbban ég is az antiszemitizmus lángja, aki *Bethlen* figyelemzetése és a román események hatása alatt nem látja be, hogy azoknak az eszméknek megvalósulása, melyeket szívében dédelget és plakátokon, röpcédulákon, nyomtatványokon terjeszt, valóban egyet jelent az ország gazdasági katasztrófájával, mely egyformán temet romjai alá mindenkit, aki a határon belül él.

A szürke könyv elolvasása molesztelt mindazokban, kik az előljáróság működését ismerik s felmerül az a kérdés, hogy mi-féle célt szolgál s mire volt jó annak megjelentetése, hiszen a tartalma csupa nagyhangú semmitmondás s szerénytelen öndicséret. Az előljáróságnak inkább takargatni kellene, amivel nagyképűen dicsékedik. Semmiféle közérdekű oka nem volt, hogy ez a lényegében negatív tartalmú füzetecske megjelenjen, melynek talán az az igazi oka, hogy egy komoly ellenzéki párt szervezke-

Judea győzött! mondotta a távozó román miniszterelnök. Mondotta, *de nem mondott igazat. Nem Judea győzött, hanem az emberiség, a kultúra, a realitás, a gazdasági szükségszerűség, melynek korlátai között élünk és amely mellett a kétszerkettő mindig csak négy marad, bármennyire is szeretnék azt ötté változtatni az új gazdasági elméletek megszállottjai vagy cinikusai. Az igazság győzött, mely végül korábban vagy később mindig diadalmaszkodni szokott és melynek világot-alakító, örök jelentőségű, mindig előrehaladó útjában nem számít, hogy hetek, hónapok, vagy emberöltők múltán érkezik-e el céljához.*

déséről tudomást szereztek s most a felekezeti közvéleményt akarják ily módon befolyásolni a nagy alkotások (?) felsorolásával, hogy palástolják a nyolc év eredménytelenségét.

A szürke könyv kiadása a közpénzek oktan pazarlásának egyik fajtája,

de a legsúlyosabb kifogásunk az, hogy ezt a szürke könyvet olyan társaságnál nyomatták, melynek minden tagja hitehagyott zsidó.

Mi ezen szürke füzetnek elsőtűtött zugaát s elhallgatott sikerelenségeit a világosság fátylójával be fogjuk világítani s akkor a felekezeti közvélemény látni fogja mi az igazság.

Az előljárásság büszkén jelenti ki, hogy a módosítások keretében jelentős elvi reformokat léptettek életbe egyrészt az adókievetés terén és az adók rögzítésének tekintetében, másrészt a választójog megreformálásával, a továbbiakban pedig az addig hároméves képviselőtestületi ciklust öt évben állapították meg. A 300 képviselőtestületi tag mellett külön 50 képviselőtestületi tagot választanak a hitközség ama tagjai sorából, akik a felekezethez dísz és díesőséget hoztak.

Az adókievetés borzalmairól a „Zsidó Élet” külön rovatban tájékoztatja a közönséget, tehát jobb lett volna hallgatni az adókievetés rémes gépezetéről.

A választójog megreformálásáról szóló módosítás, hol, mikor történt s erről melyik lapban tájékoztatta a felekezeti közvéleményt az előljárásság, mert erről nem tudunk semmit se. Tehát az előljárásság jelentése komolytalan.

A hároméves képviselőtestületi ciklusmeghosszabbítás azt a célt szolgálja, hogy a paranesuralom hatalmát még inkább állandósítsák és megerősítsék.

Nem érdem, hanem bűn a hitközségi adót fizetők alig 20%-át a nyakára ültetni annak a 80%-nak, kiknek nem bírják a bizalmát.

Az 50 külön képviselőtestületi tag választhatása az adófizetők akaratára nélkül nem egyéb, mint újabb trükk és ravasz fogás a jelenlegi párt- és paranesuralom biztosítása és meghosszabbítása céljából.

Elavultnak tartja az előljárásság az országos statutumokat, pedig azokban becsületes és szigorú alkotmányjogi pillérek vannak lefektetve s királyi akarattal megerősítve. Éppen ezért a kormányzat nem is hagyta jóvá az országos statutumokkal ellentétes és az előljárásság által feldíesért új országos statutumtervezetet. Alaposan megtépázta a hitközség nimbuszát az a sokszor elhangzott kijelentés, hogy a statutumok kormányhatósági jóváhagyása útban van, már csak napok kérdése. E kijelentések óta immár évek teltek el, de e sorok megjelenéséig a statutumok még mindig nincsenek jóváhagyva. Reméljük nem is lesznek.

*

Az építés műve c. fejezetben említett nagy építési program végrehajtása csakugyan a mai elnökség alatt történt. A szürke könyv azonban elfelejtette megemlíteni, hogy az építési programnak ki volt a tervezője, illetve, hogy valóra válhasson, ki szerezte meg a nagy angol fontkölesönt, amely nélkül nem lett volna építés. A 200.000 angol fontnak megfelelő 5,545.623 pengővel szemben az összes építkezésekre 6,118.012 pengő lett felhasználva, tehát 572.389 pengő túlkidás volt. Az előljárásság alkotó erejét az önfeláldozó adózók terhére tehát gvallóerősen teljesítette.

Nem említi a szürke könyv, hogy a fontkölesön megszerzéséért összegszerűen mennyi jutalékot fizetett az előljárásság s miután évekig hevert felhasználatlanul takarékbetétként a bankokban, hol és mennyi kamat lett jóváírva? Mert ilyen tételek a zárszámadásban nem szerepelnek.

A hihetetlen magas összegű luxusépítkezésekre az előljárásság ellen csak a könnyelműség vádját lehet emelni.

mert egy generációt terhelt meg a kölcsön inproduktív felhasználásával,

Karmel ort. kóser penzió

a város szívében, modern kényelmű folyóvízes szobák. Elsőrangú ellátás. Kívánatra diétás konyha. BUDAPEST, VI. ANDRÁSSY-UT 43. Telefon: 12 89-67

lásával, mely nem áll arányban az adófizetők teherbíró képességével. Mert mi szűkség volt a sípuceai ráépítésre és berendezésre, mely 372.232 pengőt emésztett fel! Vagy a Wesselényi uceai építkezés, mely 1.768.593 pengőbe került.

Az úgynevezett „Hősök Emléktemploma” nem más, mint egy luxuspótlimaház, amely gyakorlatilag nem ápolja a világháborúban hősi halált halt hitestvéreink emlékét.

A márványablakon a legszembeötlőbb helyen az előljárásság tagjainak nevei vannak megörökítve, az elesett hősöké — sehol,

mely a hozzátartozóknál, a rokantaknál, a fronthareosoknál állandóan a legnagyobb ellenérzést váltja ki.

A szürke könyv büszkén említi, hogy a Hősök Temploma szobornál, vagy bármily más emlékműnél méltóbban hirdeti a magyar zsidóság hazafias önfeláldozását. Az előljárásságnak túlságos rövid az emlékezőtehetsége. A különféle hitközségi terhekkel agyonnyomított hitestvérek még nem felejtették el azt a százalmas tehetelenséget, mely az

elcselt hősök emlékét megörökítő emlékmű körül néhány évvel ezelőtt lezajlott s a bíróság előtt nyert befejezést s amely több mint 50.000 pengőjébe került a pesti hitközségnek.

A korszakalkotó munkának beharangozott hitközségi alkalmazottak szolgálati és fegyelmi szabályzata értelmében megindult-e a fegyelmi eljárás az illető ellen, ki nek hibájából ilyen súlyos veszteség érte a közpénzekkel gazdálkodó hitközséget?! Mindjárt megadjuk a választ is. Mi még nem hallottunk olyan diktátort, ki saját magát vonta felelősségre.

— A tapolecai Kultúregylet előadestje, Nagysikerű előadást rendezett a tapolecai Kultúregylet. Dr. Berg József aszódi főrabbi „Vallás és kenyér” címen tartott lebilincselően érdekes előadást. Dr. Halpert Salamon egyházi elnök a kultúra fontosságáról beszélt, dr. Frisch József pedig az előadó által felvetett problémákat fejtegette. Nagy hatású szavaltak Király Manyi és Nagy Évi. Az egybegyűlt közönség lelkesen ünnepelte az előadókat.

Együtt Nahum Goldmannal

Irta: Dénes Béla

Az átlagos embernek bizonyos elképzelései vannak a diplomatakról. Mindenki ismeri a diplomatatípust filmekről és színdarabokból. A történelem évezredek alakulása úgy hozta magával, hogy közöttük alig volt zsidó, vagy zsidósármazású. Úgy látszik, a változás ezen a téren is megtörtént. Palesztina még nem önálló állam, még a vajadás kínjai között telnek napjai, de diplomáciája bizonyosan nagymértékben hozzájárulhat a dolgok nyugodt és sikeres lebonyolításához, ha olyan vezetőjük van, mint Nachum Goldmann dr., akit általában a zsidók külügyminiszternek neveznek. Okkal és joggal. Okkal, mert megbízatása, állandó genfi megbízott mivolta tényleges külügyminiszteri állásnak felel meg és joggal, mert ha valakiről mintázni lehet a diplomatatípust, Goldmannról bizonyosan lehet. Különböző 42–43 éves, vagyis egészen fiatal ember, valamikor, néhány év előtt még neves berlini ügyvéd, szép, kissé szlávos arc, szézületes tudás és kultúra, hatalmas, pillanatok törtrésze alatt működő debattori készség, ezek jellemzői Goldmannak, a *Jewish Agency* küldöttének. Általában hideg, csupán az értelemre ható érvelése néha percek alatt megváltozik, mintha valami démon szabdalna fel benne, egyszerre kibuggyannak érzelmei is az érvek mögül s ilyenkor magával ragad mindenkit, a hallgatók érzik, engedniük kell ennek a nagyakarátú s ilyenkor bizonyára terrorisztikus hajlamú férfinak. (Hiszen minden fanatikus terrorisztikus is egyben.)

*

Pesti tartózkodása alatt, mely inkább magánjellegű és privát-embereknek, barátoknak szóló volt, kétszer láttam ilyen szuggesztív állapotban. Előadása alatt, melyet a *Cionista Szövetségben* tartott a zsidóság jelenlegi világpolitikai helyzetéről és másfél órán át tartotta fogva az emberi lelkeket. De ennek előtte is egyszer, szigorú magánbeszélgetés közben, mindössze öt-hatodmagával, midőn a *Zsidó Világszövetségről* beszélt és arról, hogy e világszövetségben, mely pártállásra való tekintet nélkül egyesíti magában a világ zsi-

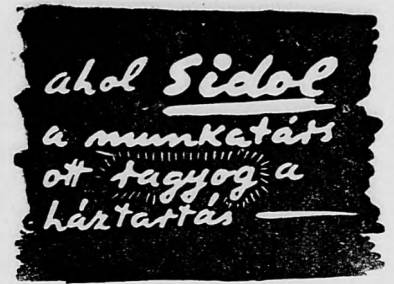
dóságát s ahol a teljesen vallásatlan zsidók mellett békésen megférnek s együtt dolgoznak a neológ, orthodox s különböző chaszidikus zsidók, csupán három ország nincs képviselve: Szovjet-Oroszország, Törökország és — Magyarország.

*

A Szovjetről nincs mit szólni s Törökországról beszéljenek a török zsidók, de Magyarország a mi ügyünk, itt nekünk kell tenni és változtatni. Hangsúlyoznunk kell, a *Zsidó Világszövetség nem cionista alakulat, egyedül s kizárólag a világon szétszórt zsidóság helyzetével törődik s segít ott, ahol ez módjában áll.* A román kormány elleni petíciót ők nyújtották be a *Népszövetségnél, amely a Zsidó Világszövetséget hivatalos fórumnak ismeri el s azzal, hogy ők nyújtották s nyújthatják be, levették a romániai zsidóság válláról a hazafiatlanság vádját.* Nem mintha mi attól tartanánk, hogy a Világszövetségnek petíciót kell a mi ügyünkben benyújtani, — s kár, hogy nem adhatom vissza azt a kézlegyintést, mellyel Goldmann s rajta át a világ zsidósága kifejtette nézetét s véleményét a pesti, s így a magyar zsidóság urairól —, de mert elsősorban magyarok s magyar hazafiak vagyunk, nem vonhatjuk ki magunkat a világ zsidósága egyetemének munkájából. *Mussolini* hivatalos nyilatkozatokban tett hitet nem egyszer az olasz zsidók hazafisága mellett s az olaszok — dolgoznak a Világszövetségben s dolgoznak az angol, francia, svéd, holland s más országok zsidói, akik szintén nem féltik emiatt hazafiúi mivoltukat. Egyedül mi féltjük. Mi? Dehogy mi!...

*

Az ilyen, felelősségteljes állapotban lévő emberrel folytatott beszélgetéseknek *javarésze, sajnos, mindig megírhatatlan.* Néha aztán jön egy fordulat, amely közölköző tesz bizonyos részeket. Most már, hogy *Goga* bukása megtörtént, mi is megírhatjuk, milyen pontosan megmondta ezt jóelőre Goldmann, akinek nem kis része van abban, hogy a romániai zsidók helyzetének kivizsgálására kiküldött bizottság 3 tagja közül az

egyik *Eden*, a másik *Delbos*. Nem Anglia vagy Franciaország kiküldöttei, hanem személy szerint ők. Reméljük, most már sok munkájuk nem akad majd. Ellenben meg kell írunk a *madagaszkári s mexikói* legenda hazug mivoltát. Újabban ugyanis, nem tudni honét, elterjedt a híre, hogy Mexikó nagyszámú zsidó befogadására ad engedélyt, aminek épp ellenkezője igaz. Mexikó épp az elmúlt hetekben adott rendeletet, melynek értelmében zsidónak tilos partra lépni s a jelenleg ott tartózkodó zsidók engedélyt is felülvizsgálják. A madagaszkári legendának legalább forrásait ismerjük. A kiküldött vizsgálóbizottság jelentése ez, melyet hivatalosan s teljes szövegében nem tettek közzé, pedig a jelentés minden kétséget kizárólag megállapítja, hogy Madagaszkár szigete már éghajlatánál fogva sem alkalmas európai településre. S ha örületes összegekkel sikerülne javítani az egészségügyi viszonyokon azáltal, hogy kiirtanák a rengeteg szunyogot, akkor is elsősorban, másodsorban és tizedsorban — erdőirtók és földművesek, állattenyésztők jöhetnének számításba, akiknek meg kellene elégedniük a legprimitívebb viszonyokkal. Beszélt még Goldmann a *délafrikai* kivándorlásról, ahol kedvezőbb az éghajlat, de az angolok a legmoverebben elzárkóznak nagyobb tömegek beresztésétől s a kivándorlás csak egyénenként lehetséges. Hangsúlyozta, milyen hihetetlen fontossággal bírna a zsidóságnak mezőgazdasági s állattenyésztői szempontból való átképzése, mert ez azonnal igen nagy területekre való beköltözést jelentene s jelenthetne.

*

És beszélt végül Palesztináról s az ottani munka és élet nehézségeiről. De arról az optimizmusról is, mely a nem városlakó pa-

lesztinai zsidóságot eltölti. Ezek tudják, hogy ők honépítők s tudják, hogy hazát csak vérrrel és hittel lehet építeni, míg a városiak mindjárt megijednek, abbahagyják tőkebefektetéseiket s ez azután megnyilvánul Tel-Aviv s más városok időleges pangásai-ban. Mégis optimizmussal tekint a jövő elé az ország lakosainak legnagyobb része minden nehézség ellenére. Tudják, hogy majd csak megegyeznek az arabokkal s tudják, hogyha ez megtörténik, ha

egy erős, cirka 2 milliós lakosságú Palesztina lesz, a maga ipari és kereskedői kultúrájával megváltoztatja az egész Közel-Kelet képét.

Nahum Goldmann telve van bizakodással s szeretné, ha bizakodásának legalább egy részét átvenné minden küszködő s elfásult, reményétvesztett zsidó, akikért Goldmann és a többiek dolgoznak szünet nélkül, szakadatlan és — ma már nyugodtan állíthatjuk — nem kis eredménnyel.

A zene Magyarországon és zsidószármazású kitűnőségei

Egy uszító lap legutóbb kigúnyolja a Rádiót, mert holmi „Izsók” által szerzett magyar zenét mert játszani. Lehet, sőt valószínű, hogy a cikkíró Barna Izsóra célozott, akinek szép melódiai gyakran esendülnek fel a rádióban, de mit tudja a cikk elkövetője, ki az a Barna Izsó. Hogy ez a híres, művelt és méltán népszerű zeneszerző a Népszínház legnépszerűbb operettjeinek, így a Casanovának is zenéjét komponálta, aminthogyva mindenütt énekelt és méltán a nép ajkára került hazafias dalunknak a „Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország” című dalnak zenéjét is a zsidó Vince Zsigmond szerezte, annyi sikeres magyar operett komponistája.

De lehet-e a zsidóvallású vagy zsidószármazású magyar zeneszerzőket, zenészeket, zenepedagógusokat a magyar zenei életből kizárni, vagy munkásságukat kigúnyolni, lekicsinyelni, nem alkottak-e nagyot és kiválóat e téren és nem írta-k-e be nevüket maradandóan a magyar zene történetébe?

A midőn e lap hasábjain a zsidóság szerepét a Nemzeti Színház történetében ismertettem (l. Zsidó Élet V. évf. 30–31. sz.) már foglalkoztam e színházunk kiváló karmesterével és zeneszerzőjével. Ellenben Adolffal és a színház zsidó énekeseivel, most csupán a zsidószármazású zeneszerzők operáit sorolom fel: 1840 dec. 7-én Ellenbogen Adolf: Lázadás a szerályban és 1849 dec. 27. A jós (ballett). 1854 apr. 6. Kern Leó: Benvenuto Cellini, 1876 márc. 18. Goldmark Károly: Sába királynője.

Amint megírtuk, egy évig tagja volt az új pesti Magyar Színháznak (Nemzeti). Rózsavölgyi Márk, ez a zsidóvallású nagy magyar zenész, aki a megnyitóra Nemzeti Örömhangok címen nyitányt és egy magyar táncot szerzett.

Az Operaházzal zsidóeredetű művészeivel foglalkozó cikkünkben (l. Zsidó Élet V. évf. 44–45. sz.) ki-tértünk a zsidóeredetű szerzőkre és

zenészekre is, most pontosan ismertetjük a zsidószármazású zeneszerzőknek az Operában bemutatott műveinek bemutatási dátumát és címet: 1885 május 10. Goldmark Károly: Sába királynője (áthozva a Nemzetiből). 1887 szept. 26. Goldmark Károly: Merlin. 1890 febr. 24. Merkle Andor: Fauchon szerelme (operett). 1890 dec. 5. Raiman Rezsó: Szinán basa. 1894 máj. 8. Raiman Rezsó: Arden Enok. 1895 okt. 4. Elbert Imre: Tamóra. 1896 okt. 4. Goldmark Károly: A házi tücsök. 1899 márc. 4. Berté Henrik: Hóhely. 1899 apr. 6. Goldmark Károly: A hadifogoly. 1901 szept. 24. Major J. Gyula: Erzsike. 1902 dec. 18. Goldmark Károly: Berlechingen Götz. 1903 okt. 17. Berté Henrik: Velecei karnevál (ballett). 1905 febr. 9.

Szikla Adolf: Alom (ballett). 1907 dec. 16. Szikla Adolf: Magyar táncegyveleg. 1908 apr. 30. Goldmark Károly: Téli rege. 1908 máj. 9. Hűvös Iván: A esoda vára (ballett). 1911 márc. 4. Hűvös Iván: Havasi gyopár (ballett). 1918 márc. 11. Szirmai Albert: Harangvirág. 1919 máj. 22. Krausz Mihály: Marika. 1920 jan. 27. Nádor Mhiály: Donna Anna. 1923 dec. 22. Zádor Jenő: Diana. 1924 márc. 29. Vince Zsigmond: Az erősebb 1924 máj. 9. Siklós Albert: A tükör. 1926 febr. 26. Szántó Tivadar: Taifun. 1927 dec. 21. Siklós Albert: A hónapok háza. 1928 márc. 29. Zádor Jenő: A holtak szigete.

A magyar királyi Opera igazgatói közül Mahler Gusztáv, Hevesi Sándor és Zádor Dezsó zsidó származásúak, míg a nevesebb karnagyok közül Mahler Gusztáv, Benkő Henrik, Szikla Adolf, Márkus Dezsó, Lichtenberg Emil és Fleischer Antal.

A magyar operettszerzők sorából ki kell emelnünk a lengyel származású Konti Józsefet, Bokor Józsefet, Verő Györgyöt, Jacobi Viktort, Rényi Aladárt, Szirmai Albertet, Vince Zsigmondot, Nádor Mihályt, Zerkovitz Bélát, Kálmán Imrét, Chorin Gézát, Márkus Alfrédot, Abraham Pált és a már említett Barna Izsót.

Amagyar népdalszerzők közül megemlítjük Rózsavölgyi Márkot, Lányi Ernőt, Sas Náciát, Anyos Laci és Bodrogi Zsigmondot, akinél jobban senki nem dalolta a falu bűnátát (Künn a pusztán szántok, vetek...).

A zenei kiválóságok közül megemlítjük a magyar instrumentális zene művelői közül Gobbi Henriket és a magyar hegedűbránd megteremtőjét, Reményi Edét, Továbbá Joachim Józsefet, a már említett Goldmark Károlyt, Farkas Ödönt, Siklós Albertet.

A zenepedagógiában az Országos Zeneakadémián Herzfeld Viktor, Bloch Józsefnek, Popper Dávidnak, a Nemzeti Zeneudományi Grünfeld Vilmosnak, Gobbi Alajosnak, Szikla Adolfnak vannak nagy érdemei.

A magyar kamarazenében, a zenekritikában és a zeneirodalmi méltatásában is maradandót alkotott zsidó származású magyar muzikusok, de ennek részletes felsorolása, valamint az összes zsidó származású magyar zeneszerzők seregszemléje túlhaladna egy hirlapi cikk keretein.

Azonban a felsorolt neves szerzők és művei élénken bizongatják mennyire rosszhiszemű a Mhely-féle folyóirat (A Cél. 1937 nov.) követező kitétele:

„A zsidó más vért, más lelket, más szellemet, más gondolatvilágot, más erőlesöket, más hagyományokat, más célt, más érdeket, más örömet, más bánatot, más reményeket, más sorsot jelent!”

Hogy ez az állítás mennyire igaz, azt a felsorolt szerzők alkotásai bizonyítják!

Pályázat

A* bajai izr. hitközség pályázatot hirdet a megüresedett anyakönyvvezető-főrabbi állásra. Pályázhatnak szeminaryumi képesítéssel, doktori oklevéllel, alapos héber tudással bíró 40 év-nél nem idősebb rabbik, magyar állampolgárok. Életrajzi adatokat, családi állapotot ismertető és megfelelő okmányokkal felszerelt pályázati kérelmek folyó évi március hó 10-ig bezárólag a hitközség jegyzői hivatalához be- küldendők. Javadalmazás meg- egyezés szerint. A próbaszónok- latra meghívandó rabbik uti- költőségét megtérítjük. Előnyben részesülnek oly pályázók, akik már valamely hitközségben, né- hány év óta, mint rabbik mű- ködnek.

Baja, 1938, január hó 23-án.

Az Elöljáróság

„Ez a templom nemes és egyszerű, mint a zsidóság maga“

Az emlékezés az egyetlen, amit az élő a halottnak még adhat. A csendes, könnyes, már tompuló fájdalmat kendőző sóhaj, mellyel időről-időre üzenetet küld utána: gondolunk Rád!...

Az a hatalmas tömeg, mely vasárnap utolsó helyéig töltötte meg a szentimrévárosi körzet gyönyörű, a maga kulturált egyszerűségében oly méltóságteljes templomát, a jóbarátoknak, tisztelőknek, híveknek az a népes tábora, mely eljött, hogy áldozzon a körzet oly korán eltávozott elnöke emlékének, mutatta a legbeszédesebb bizonyítékként, milyen osztatlan népszerűség vette körül életében Schwarz Samut és mennyire felismerték azok, akik között élt, alkotó erejét, mily mértékben értékelték emberi kvalitásait és jószágát. És azok a díszes külsőségek, melyekkel a budai hitközség az évforduló gyászünnepét felruházta, igazolják, hogy a hitközség vezetősége is érzi és teljesíti kötelességét annak a férfinak emlékével szemben, akinek elsősorban köszönhető, hogy áll az a templom, melynek falai között ma eleget tesz a kegyelet szent kötelességének.

A szentély előtt cserkészek négyoszöge, zászlójuk nemzetiszín selymét gyászfátyol borítja. Az emelvény díszhelyein a Budai Hitközség, a Chevra és a szentimrévárosi körzet előljárósága dr. Kriszhaber Adolf, Bíró Géza min. tanácsos és dr. Gosztonyi Ármín elnökök vezetésével. Az első padsorokban a szentimrévárosi társadalmi egyesületek és a budai zsidó felkészítési intézmények képviselői.

Elhangzik a Mincha, dr. Gosztonyi Ármín, a körzet elnöke meggyújtja Schwarz Samu gyászleppellel bevont helye fölött az emlékmécesest, Perlmann Andor kántor vezetésével a kórus a „Ha az Isten...“ zsolnárt énekli, melynek hangjai mellett lép a szószékre dr. Benoschofszky Imre főrabbi, hogy Schwarz Samu el-évülhetetlen érdemeit méltassa.

— Alkotó ember volt — mondja beszédében a főrabbi —, aki a

פסח של Husvétí árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.

A felügyeletet az egri főrabbi, föltisztelendő

Schreiber Simon ur

gyakorolja.

A husvétí áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártett áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyeletjes erejú biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvétí áru megbizhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvétí árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113. póstaflók 5.

Telefon: *2-688-45

maga hivatásában is nagyot te-remtett. De csak hét évvel halála előtt találta meg azt a célt, melyért Isten őt a világra küldte. Akkor jött el a mi kis körzeti imaházunkba és ott megjelent lelki szemei előtt a kápolnásnyéki templom képe is melyet az ő ősei emeltek Isten dicsőségére. Dolgozni kezdett, agítálni, fáradságot nem ismerve, áldozatot nem sajnálva és még megérhette azt a boldog napot, amikor megnyíltak ennek a templomnak kapui, mely oly nemesen egyszerű, mint maga a zsidóság. Utolsó jártányi erejével, halálában betegem jött el, de elerőtlenedő karjaiban még maga hozta a szent takereseket a baldachin alatt. És ha van, ami a mi veszteségünk fájdalmát eny-

híti, akkor az, hogy ezt a napot megérhette

Most lassan felhúzóúik a szentely fehér-arany selyemfüggönye és láthatóvá válik az a finomművű, impozáns bronzkapu, melyet az elhunyt esaládfő emlékének áldozva, Schwarz Samu családja ajándékozott a templom díszítésére. Dr. Benoschofszky Imre főrabbi megáldja az új ajtót, a jelenlevő katonatisztek, a rendőrök, a cserkészek feszesen tisztelegnek és Erős Jenő és Zala Imre először tárják fel a szentély díszes, új kapuját.

Sirota Sándor érces basszusán felzendül az El mole rachamim, elhangzik a kaddis, a kapuk újra bezárulnak, a függöny leereszkedik. Vége az istentiszteletnek.

A vak is látja . . .

Írta: Berényi Sándor dr.

A vak is látja, hogy sötét alakok égő csóvakkal akarnak békés otthonokat fegyujtani. Az esztelenek nem gondolják meg, hogy a tűz hatalma nem szabályozható, gyorsan terjed, könnyen átesap olyan utcába, ahol a gyújtogató maga lakik és nyomában elhamvadhat egy egész város, egy egész ország. És aztán jönnek a véresék, a hiénák és más vadak és vígan lakmároznak majd a romok között. „És a sírt, hol nemzet süllyed el, népek veszik körül.“

A siket is hallja, ahogy a föld alatt nyüzsögnek a patkányok, fűrnak, szervezkednek és arra törnek, hogy ők legyenek urakká a föld felett. Ki tudja kiszámítani, hogy egy sötét éjszakai meg-

mozdulásuk hogyan fog végződni? Aki nekik ma még kezében van a hatalom, azt hiszik, hogy hagyomány és erkölcs alapján állva, megfékezhetik a vad elemeket, pedig ez a hatalom is csak addig ér valamit, amíg megfelelő erő húzódik meg a háta mögött. Am ki biztosítja őket, hogy a földalatti vérszerződés, összeesküvések mikor húzzák ki lábuk alól a szilárdnak hitt talajt és fordulnak gazdáik ellen, mert azt hiszik, hogy akkor más világot lesz és sorsuk jobbra fordul.

Ki tudná a tömeghisztéria szélsőét kiszámítani, ki ismeri matematikai pontossággal az utcai megmozdulások dinamikáját? A világháború és az utánuk következett évek annyi meglepe-

tést hoztak e téren, hogy bizonyításra nincs is szükség.

Ma még szilárdan állnak a bálványok megmozdíthatatlannak vélt talapzataikon, de jöhet a meglepetés ellenállhatatlan erejével egy olyan forgószél, mely őket nemcsak a földhöz vágja, hanem örökre el is némítja. Jöhet egy ravaszabb, ügyesebb neokommunizmus, mely szélesebb rétegek szájaíze szerint tud beszélni s ha nem is lesz örökéletű, mert gyűlölet és erkölcstelenség szüli, de a nyomán keletkező pusztítás felérhet két mohácsi vésszel. A bennünket körülvevő ellenségek pedig kajánul vigyorogva kiáltanak a világ négy tája felé: feszítsd meg!

Ne vigasztaljuk magunkat azaz, hogy „a sírt, hol nemzet süllyed el, népek vesznek körül”, azaz sem, hogy „feltámadunk”. Tíz-kilenc év előtt már megásták Magyarország sírját, de nem sikerült beletemetni, a leányzó meg sem halt, sőt a magyar őserő újra kivirult az ágakon, a lombokon. A magyar név újra szép lesz, fájának ismét lesznek virágai, gyümölcsei, de le kell róla szedni a hernyókat, az ártalmas férgeket.

A kertészek tétovázása már eddig is nagy károkat okozott. Most mintha — sok nógatas után — észbekaptak volna, de nem elég fürge a kezük járása. Pedig a saját fejükkel játszanak, mert az elég sűrűen és vakmerően föllépő forradalmi elemek, ha sikerül felülkerekedniök, őket is el fogják söpörni egész kíséretükkel együtt.

Ma még van kormány, mely nagy hadsereg, rendőrség és csendőrség ura, van még kigazdapárt, mely a magyar szív ütőerén tartja kezét. Ki tudná megmondani, hogy mely pillanatban és honnan juthatnak fegyverekhez és más, az erőszakra alkalmas eszközökhöz, a népbolondítók és a sajnálatraméltó ninestelenek, mely perében változnak át Dózsa hadserégévé?

A magyar zsidóságnak, melyet az ártatlannak éppen nem mondható és annyi idő óta kilengései-

ben is türt, sokszor bátorítást merített veszedelmes játék elsősorban, *látszólag* egyedül vesz célba, mindenre elszántan kell a fenyegető árral szembenézni. Ma még minden jóra fordítható. De ha a kocka ellene fordulna végzetes következményeivel, a felelős tényezők legyenek tisztában azzal, hogy a zsidósággal együtt elpusztul a magyar ipar és kereskede-

lem, fölborul a rend, a szent korona helyébe az imperium jelvénye gyanánt lépő vika pedig azt fogja jelenteni, hogy nem lesz megállás: Danton után Robespierre kerül a vérpadra. Legyen hát vége a kétszínű játéknak, mely az idegekre megy, s amelynek nagy a tétje: Magyarország jóléte és nyugalma. Caveant conules!

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

A Goga-kormány

bukása ugyan nagy könnyebbséget hozott Románia zsidó lakossága számára, de még korántsem jelenti azt, hogy a viharfellegek végleg szétesztek feje fölül. A Christea kormány egyelőre semmi olyan kijelentést nem tett, mely arra engedne következtetni, hogy elődjének zsidóellenes intézkedéseit hatályon kívül fogja helyezni. A cselédrendelet és sok más törvény még mindig súlyos sértést jelent a zsidósággal szemben és a zsidó alkalmazottak elbocsátásának visszavonása, az elkobzott italmérségi engedélyek visszaadása és mindazoknak az intézkedéseknek hatályon kívül helyezése, melyek sokezer zsidó egzisztenciát tettek tönkre, még nem történt meg. Mindössze az állam polgársági okmányok bemutatására szánt határidőt tolták ki három héttel, a zsidó egyház államsegélyt adták vissza és néhány vidéki kamara mutat szándékot, hogy a kiüldözött zsidó ügyvédek visszabocsássa falai közé.

A külföld sajtója

túlnyomórésztben elégtétellel fogadja a Goga—Cuza-kormány gyors eltávolításának hírére. Csupán a német sajtó ír külföldi hatalmak hallatlanul súlyos nyomásáról és állítja, hogy a Goga-kormány bukását a nemzetközi zsidóság terhére kell írni, mely Genfen, Párizson és Londonon át érezte befolyását, míg a román zsidóság gazdasági és pénzügyi nehézségek támasztásával erősítette a külföld akcióját.

A párizsi napilapok

szert nem volt titok, hogy a Goga-kormány viszonya a francia politika vezető egyéniségeihez nem volt valami sokatfígérő, nemcsak külpolitikai irányváltoztatásra vonatkozó kijelentései miatt, hanem azért sem, mert a közvéleményt nagy nyugtalansággal töltötték el tervbevert zsidóellenes intézkedései, melyek végrehajtásuk esetén súlyos kihatással lettek volna Kelet-Európa zsidóságára. Itt egyébként nem is a zsidóság, hanem az emberi civilizáció kérdéséről volt szó.

A Times

szert a tervbevert zsidóellenes rendszabályok nemcsak Franciaországban, hanem Angliában és az Egyesült Államokban kellettek vizsgáztatást és ellenkezést és súlyos feladatot vállalt a Christea-kormány, ha a Goga-kormány okozta ellenszenvet applanálni akarja.

Az angol parlament

Palesztina bizottsága ülést tartott, melyen Wedgwood ezredes elnökölt. A bizottság nagy érdeklődéssel hallgatta meg a Jewish Agency elnökének, David ben Gurionnak jelentését a helyzetről és elhatározta, hogy küldöttséget meneszt Neville Chamberlain miniszterelnökhöz, akitől kérni fogja a Palestina jelentés fölötti parlamenti vita mielőbbi megkezdését, a törvényes rend gyors helyreállítását Palesztinában és a bevándorlási kvóta ismételt felemlését az ország gazdasági felhevőképességének mértékére a „politikai maximum” helyett.

BERLITZ NYELVISKOLA
The Berlitz School of Languages

IV., VÖRÖSMARTY-TÉR 2. l. em. TELEFON: 187—469.
Óvakodjon az érdeklődő közönség MÓDSZERŰNK
utánzóitól! Fiókinzetünk nincs

Janus-arcu diktatura

Lapunk legutóbbi számában *Janus-arcu liberalizmus* címen ostromoztuk azoknak a zsidó közéleti férfiakkal a magatartását, akik az országos és a fővárosi politikai életben a liberalizmus zászlaját lobogtatják fennen, viszont felekezeti közéletben, közelebről, a Pesti Izr. Hitközség keretén belül, a legelvakultabb és legértelmebb antiliberalis kormányzat híveiül és segítőitársaiul jelentkeznek. Ez a cikkünk a zsidó közvéleményben igen élénk visszhangot keltett. Se szeri, se száma azoknak a melegehangú elismeréseknek, amelyekkel részint levélben, részint telefonon szerkesztőségünket felkeresték. Ezekre mi egyenkint nem válaszolhatunk. Feleletül ezúton biztosítjuk hálás szívvel hitestvéreinket, hogy mi biztatást, lelkesedést és életet erőt merítünk elismerésükből ahhoz, hogy kitűzött céljainkért kitartással és hittel tovább harcoljunk.

A sok levélből mégis kiragadunk egyet, amely múltkori cikkünkhöz érdekes parallelát szolgáltat. Szó szerint közöljük belőle a következő részleteket.

...hisz a diktatúrák mostanában mindenütt delelőpontjukig emelkedtek. Ezt szenvedik most meg magyar és zsidó testvéreink a Királyhágón túl is. Ezt siratja, ezt fájlalja mindenki és a *nagy elnöki beszéd* is erről szólt. Ha nem volna olyan végtelenül elszomorító, akkor mosolyogni kellene azon, hogy pont a Síp-utca ostromozza azokat az elnyomó tendenciákat, amelyek a diktatúrákkal együtt járnak. Mert hát mi más is van a Síp-utcaiban? Bizony, kedves Spectorator, ott is diktatúra van, még pedig a javából. Ha Önök ez ellen harcolnak, maguk mögött fogják találni a zsidóság jobbjézésű nagyobbik felét. Mert a sípuceai kancellária diktatúrája is Janus-arcú. Míg egyik arcával tüzet fúj szájából erdélyi magyar és zsidó testvéreink elnyomóira, addig másik arcából haragos villámokat szór azokra, akik a sípuceai főtitkári hivatal önkényuralma ellen láznak. Minden szimpátiánk és lelkesedésünk az Önöké és azzal az Istenbe vetett hittel kísérjük az Önök önzetlen küzdelmét, hogy amitóta a világvilág, a diktatúráknak — legye-

nek azok bármilyen színűek és árnyalatúak vagy felekezeti —, mindig és egyformán összeomlás a végük. Az Önök jelszava azonos az elnök úréval. Ő megy tántoríthatatlanul a maga útján — Önök is a magukén! És mégis mekkora a különbség! Önök egy igazságos ügy szolgálatában állanak, Önök akarják — vagy hát legyen szabad így mondanom: *mi akarjuk* — az összefogást, mi védjük az összefogást, míg a sípuceai kormányzat, a háttérben óvatosan megbúvó, tulajdonképpen diktátor-nak: a kancellárnak dirigálása szerint, ennek szuggesztíója alatt egy érdekuralom bástyáit védi és ezzel válik tulajdonképpen kerékkötőjévé az összefogásnak. Mi a *népakaratot* képviseljük az *Egy-akaratot* rendszerével szemben. Ennek a diktatúrának is össze kell omlani és össze is fog omlani. És csak elkésetten fognak a mai hitközségi kormányzat vezetői ráeszmélni arra, milyen kárt és mennyi bajt okozott a korlátlan hatalmú „üzletvezető”, akinek kielégíthetetlen hatalmi ambíciója és akinek, mint valóságos belső titkos tanácsadóinak elgondolásai okozták a békétlenséget Budával, a szakadékat a Hitközség és az ellenzék között, az elkeseredést a hitközségi alkalmazottak lelkében stb. Mi szívesen feltételezzük — hiszen kell is feltételeznünk — a jóhiszeműséget, a jóakaratot, az önzetlenséget az elnök és a vezetőség részéről, de akkor az alkalmazott módszerekből és az eredményekből arra kell következtetnünk, hogy a jóhiszemű elnökséget károsan befolyásolták.

Ön azt írta, tisztelt Spectorator, múltkori cikkében, hogy a három „liberalis” zsidó vezérférfiú szereplése a felekezeti közéletben — keserves csalódást okoz a zsidó liberalis polgárságnak. Hát ez úgy is van. De hozzá kell tennem, hogy van ennek a tömegnek egy kis csoportja, amelynek a legeslegfájdalmasabb megállapítással kellett rájönnie, hogy nemcsak nem számíthat a cikkben emlegetett három liberalis zsidó vezérférfiúra, hanem hogy őt már is eszerbenhagyták. A hitközségi tisztviselők és alkalmazottak, különösen a kifizetésűek csoportja az, amely éppen a „Zsidó Élet”-

Hetenkénti járatok

PALESZTINÁBA

TRIEST-ből és GENOVA-ból

Esperia, Galilea. Gerusalemme
Marco Polo, Palestina hajókkal

Kedvezményes
társasutazás

a

Szentföldre

április 26—május 17

Dr. PATAI JÓZSEF
főszerkesztő vezetésével

Felvilágosítás és prospektus:

ADRIATICA
Tengerhajózási Társaság

Budapest, VII. Thököly-út 2.
IV., Váci-utca 4.

és Mult és Jövő szerkesztősége

Budapest, V., Vadász-u. 11.

M. N. B. eng. 915.

ben hívta fel a felekezeti vezérférfiak figyelmét a maga szörnyű anyagi helyzetére. Kérte, hogy ha együttérzésüket nem tudják megtagadni a köztisztviselőktől, juttassanak valamit figyelmükből és érdeklődésükből annak a kifizetésű hitközségi alkalmazotti kategóriának is, amelynek helyzete kétségbeejtőbb, mint akármelyik köztisztviselői kategóriáé. De hiába kérte. Ne számítsanak hát a liberalis vezérférfiak se ezekre a tisztviselőkre...”

*

Eddig a levél megállapításai és meglátásai nem lepnek meg. Hogy a Janus-arcú divatja nemcsak a „liberalis” politikusok, hanem a diktatúrák között is kedvelt divat, ezt már régtől fogva tudjuk mi is. Ezért követelünk mindig felekezeti közéletünkben több őszinteséget, több önzetlenséget és több igazságszeretetet. Ennek eljövételét és ennek jeleit várjuk, hogy lehessen végre — béke, egyetértés és termékeny, alkotó munka.

SPECTATOR

A mult érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLOSI SOMA

A nemesi felkelés költségeinek kivetése

I. Ferenc császár és király által Napoleon ellen vezetett háborúk egyik nevezetes történelmi eseménye volt a magyar nemesi felkelés, mely az uralkodó támogatására szállott fegyverbe. Ezen insurrecció költségeihez az óbudai zsidó község jelentős támogatással járult hozzá. Egy erre vonatkozó vármegyei leirat szövege a következő:

(A címdalolon:)

Privilegiált Ó-Buda Város Zsidó Község Bírójának 's Elöljárójának adassék

Ó-Buda

Hivatalból!

(Belül:)

A legközelebb tartatott Országgyűlésen elhatározott fegyverrel való kelés fejében ezen Tettes Pest Vármegye a porták számához képest háromlalt Insurgens Katonáságnak felállítására fognak Ó-Budai M. Városbéli személyek az említett Vármegye Insurrectionális Cassájában Taxa fejében fizetni.

A levén az ebbeli fizetések eránt a már tisztelt Tettes Vármegye által meg határozva.

Hogy kiki a reá esendő Competentianak felér, a Megyében lakó ugyan a tudtára adás után számlalendő 15, a más Megyében lakó pedig 30 napok alatt bé fizesse, holott az ellenkező esetben ad citáltatni és tartozásában meg marasztaltatván azonnal exequáltatni fog.

A zsidó község holnaponként 150 ft, míg az háború tartani fog ajánlván, 4 óra fizetni fog 600 forint. Dttó kóser bor árendából 8 forint. Ábrahám Löbl Grauer, Náthán Abeles, Volf Boskovitz, Rosine Grauerin, Regine Abelles, Filip Herczog, Isák Herczfeld, Löblin Lövenstein, Moyses Löbl Volner, Samuel Kadelburg, Dániel Schuller, Gerstl Breitner, Ádám Lakenbach, Josue Weiszmantel, Simon Tauber Rosenthal Márkus, Venediger Lázár, Bauer János, Szili Hirschl, Stygnitz Moyses, Baichelles Samu, Szily Joachim, Kan Izsák, Weiszfeld Áron, Blau Löbl, Pilis Ábrahám,

Budispitz János, Reif Ábrahám, Drucker Wolf, Eiszler Schwarz, Naschitz Mandel, Ranschburg Marcus, Grauer Josef, Szily Jakab, Jonász Marcus, Löbl Winkler Josue, Weisz Áron, Hirschl Hann, Szekei Baron, Rozental Hirschl, Lieb Israel, Drucker Hirschl, Csanak Hirschl, Breitner Josua, Blau Hirschl, Ziltz Izsák, Kohn Moyses, Miller Lázár, Weiszmantl Sámson, Jónás Áron, Hirschl Mayer, Moyses Áron 5—5 forint.

Somogyi Ant. feő sz. Bíró.

701 szám.

Hogy a feni ki tett Summával hason felerése ugymint százharminchat Rf. ötven pénz és azon kívül az önként ajánlott Summa ugymint Hat száz Rforintok a fegyverre kelt Nemes Sereg pénztárába minden hiba nélkül be hozdottak ezzel bizonyítom Pesten Bójt más havának 10 napján 1806.

A fegyverre kelt Nemes Sereg pénz Tarnoka

Ez a összeggel 736 Rf 80 pénz.

Tury Samuel s. k.

A fenti adakozók egyúttal a lehetősebb zsidó községi tagok névsorát adják.

Schlesinger Jos.

könyvkereskedés

Budapest, VII., Király-u. 1.

TELEFON: 141-497

Február elejétől

kezdve az új

Király-utcai sarokházban.

Új héber irodalmi művek, imakönyvek, kegyszerek nagy választékban!

Asszonyok kérvénye, nekik fontos dologban

(Fordítás németből.)

A nagyfényességű, előkelő község Elöljárójának

Óbudán.

Hallomás szerint Gitl bábaasszony felszólítást kapott, hogy férje három napon belül innen eltávozni köteles, mi által ő is el van határozva, hogy itteni helyét elhagyja. Az ő személye, mint bábaasszony fölötte nélkülözhetetlen, mert a legtöbb és legnagyobb családoknak bizalma nevezett szülésznöben van. Különösen a fiatal asszonyok nagy veszélynek volnának kitéve, miért is szíveskedjenek ezen ügyet pontosan mérlegelni és a közérdekről gondoskodni. Jóságos gondoskodásának reményében maradunk

Óbudán, 1815 április 3-án: Béle Boskovitz, Rochel Holzer, Fradl Färber, Eszterl Boskovitz, Fegele Holitsch, Elkele Jonas, Rezl Holitsch, Eszterl Grau, Rachel Bogdán, Bline Grau, Lea Kohn, Rochel Deutsch, Judit Kánitz, Peszl Deutsch, Rizl Kunitz, Zirk Spitz, Reizl Arad, Nesl Grauer, Mirjam Perlgrund és még néhány aláírás.

A beadvány szövegét valamilyen írástudó írta héberbetűs németiséggel, a mozzalom aláírói pedig mindnyájan sajátkezűleg héber írással írták be zsidó neveiket. Az egyke és a semmikével még meg nem ismerkedett asszonyoknak a közügyekbe való avatkozása eredménnyel is járt, mert „Gitl Hebam” nevével tovább is találkozunk. Hogy az urát mi esoda haszontalanságokért akarták ilyen erőlyes közigazgatási eljárás alá vonni, az már nem tudódik.

Kor- és családtörténeti szempontból is fontos ez az irat, mert nők nevei keveset fordulnak elő a zsidó községi életben és anyakönyvi bejegyzéseinkben csak 1850-től szerepelnek.

— A Budai Izr. Hitközség Palesztina felépítéséért. A Budai Izr. Hitközség most hivatalosan és formailag is bekapcsolódott a Palesztina munkába, amennyiben értesítette a Magyarországi Keren Hajászodot, hogy előljárósága a Bizottságba Kammer Vilmos m. kir. kormányfőtanácsos tanügyi előljárót és Auer Róbert mérnököt, a szociális ügyek előljáróját delegálta.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

„Amennyiben a zsidóság jelenlegi vezérei...”

A *Társadalmunk* meginterjuolta gróf Pálffy-Daun József országgyűlési képviselőt abból az alkalomból, hogy eddigi politikai állásfoglalását revízió alá vette és a közvélemény előtt ezt meg is okolta. Amikor az újságíró az eddigi antiszemita politika motívumai iránt érdeklődött, a gróf a következőket mondta:

„Meggyőződtem, hogy néhány száz felvágó és nyegle életű zsidó okozza a gyűlöletet az egész zsidóság ellen. És épúgy az egész zsidóságot teszik ezért felelőssé, mint amikor egy gróf hibát követ el és érte az egész arisztokráciát kárhozzátják. De meg vagyok arról is győződve, hogy amennyiben a zsidóság jelenlegi vezérei a terpeget egy, a kor személt teljesen meg- és átértő fiatalágnak engedni át, ez ép annyira használna az országnak, mintha öreg „szokás-politikusaink” is belátnák, hogy helyüket át kell engedni a mi körinkben annak a fiatalágnak, amely az ő politikai balfogásai miatt annyit szenvedett”.

De ki fogja ezt megértetni — az értetlenekkel?

*

Lapozzunk egy kicsit visszafelé!

Az *E-g* című felekezeti lap legutolsó számában az „Asszonyoknak” c. rovatában nagy támadó cikk jelent meg egy hentesárúgyár ellen. Közli a nevezett cikk, hogy a gyár árúja nem kóser. Elmondja azt is, hogy „a lelkiismeretes és vallására csak valamit is tartó zsidó fogyasztók tanácsstalanul, megdöbbenve állottak a kérdéssel szemben”, hogy t. i. kóser-e az az árú vagy nem. A cikk elárulja a lapnak azt a tudását is, hogy „a cég igenis sertéshúst is felhasznál a gyártmányaihoz”.

No, most lapozzunk egy ki-

csít visszafelé! A fenti cikk az *E-g* 6. számában jelent meg febr. 10-én. A 3. számában, január 20-án olvassuk a pesti hitközség rabbiságának „figyelmeztetését”, amely így kezdődik: „A multban előfordult, hogy nem kóser élelmiszer-cég felekezeti lapban hirdette árúját, ami esetleg azt a téves hitet keltette, mintha az eladásra kerülő húsárúja kóser volna...”

Ha most még egy kicsit visszafelé lapozunk, akkor pl. az *E-g* dec. 9-iki számában, ugyancsak az „Asszonyok” c. rovatában (a 12-ik lapon) az egész oldalon végigfutó vastag hirdetést találunk, amely így szól:

„Minden háztartásban.... konzerv”. A pontok helyén a hirdetésben annak a gyárnak a neve szerepel, amely miatt az *E-g* legutolsó száma szerint „a lelkiismeretes és vallására csak valamit is tartó zsidó fogyasztók tanácsstalanul és megdöbbenve állanak”.

Most már értjük a tanácsstanságot és a megdöbbenést, mert bizony elképesztő valami az is, hogy amikor a hitközség rabbisága tilalom alá helyezi egy gyár áruit, akkor a hitközség óriási pénzadózataival anyagátogatott felekezeti lap pont azt a gyártmányt ajánlja „minden háztartás” figyelmébe holott épen ennek a lapnak nem lett volna szabad elfelejtenie, amire a rabbiság figyelmeztetése is utal, hogy már a multban is ismételt volt szó arról, melyik gyártmány kóser és melyik nem.

De hát az *E-g* nem csinálhat az ilyen csekélységből lelkiismereti kérdést.

Mit „nem olvas”
a „Szombat”?

Legutolsó számában ezt írja:

„Boldogult Kecskeméti Vilmos szerkesztő csak akkor sértődött meg, ha kétségbe vonták orthodoxiáját. Lapja pedig most utazást hirdet vasúti étkezőkocsiban való ellátással. Mi ez?”

Hogy mi ez? Hát több mindenféle lehet. Megmondjuk.

1. Lehet először egy rosszul sikerült majmolás. Már t. i. a Szombat csipkelődése. Mi szoktuk egyik-másik felekezeti lapjárunknak egy-egy elvetélt hirdetést gombostűhegyre szúrni. De akkor ez valóban gombostűhegyre is való. De ez? ... Mert mit tesz az,

hogy a „részvételi díjak a vonatban való étkezéssel együtt értendők”? Azt, hogy anélkül oleszobak! Ki ajánlja vagy reklámozza ezzel a vonatban való étkezést?

2. Lehet tehát másodsor közönséges — de nagyon közönséges — rosszakarat is. Pláne, ha boldogult szerkesztőnk nevét is belekeveri. Minden ok nélkül. Persze, — most már nem kell tőle félni. Legalább is azt hiszi.

3. Lehet aztán egy kicsit fari-zuszkodás is. Hogy mennyiben, talán nem szorul magyarázatra.

4. S végül lehet egy kicsit okvetetlenkedés is. Legalább is annyira, mintha mi azt állítanók, hogy a Szombat azzal a hirdetéssel, amellyel közvetlenül a fenti „megrovás” alatt olvasóit szombat d. u. 4 és 6 órára a moziba invitálja, — egyenesen és szándékosan a mincha és mááriv imától akarja őket elvonni.

Vihar Palesztina felett

Nines fájdalmasabb érzés a kritikus számára, mint amikor olyan író munkájáról kénytelen elítélő bírálatot írni, akit egyébként igen nagyra becsül. Ez volt az érzésem, amikor Arnold Zweig regényét olvasva annak történelmi háttérét hamisnak éreztem és ennek a regényről írt beszámolómban kifejezést is adtam, leszögezve, hogy ettől a kisiklástól eltekintve azt igen kiváló munkának tartom.

Igy egyáltalán nem érintett fájdalmasan az Epocha könyvkiadónak nak figyelmeztetése, hogy a regénynek dr. de Vriendt néven szereplő hőse nem dr. Arlosoroff, hanem dr. de Hahn hollandi águdista és így cikkem ebből folyó megállapításai tévesek. Az események mai zsúfoltságában az újságíró az ilyen hamis eszmetársulásból eredő botlásnak ki van téve és ha erre jószándékát feltételezve figyelmeztetik, nem tehet mást, mint belátja és helyreigazítja tévedését. Ami ezenel meg is történik.

Halász Sándor.

26 éve fennálló

BODNÁR

cég az összes RÁDÍÓ-típusokat díjtalanul bemutatja
Vilmos császár-ut 60 Részlet Csere Árjegyzék ingyen

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Löwy-nél Budán
II. Fő-u. 79. Tel: 151-581.
Fióközlés és telep III. Bécsi-út.
A trolleybusz indulási állomásától 2 percre nyire

HIREK

ONAPTÁRO

1938. február 18, péntek — Adar 17. (szombat bejöv.: 4.55) — febr. 19. szombat — Adar 18 (hetiszakasz: Ki sziszó, haftóra: Vajhi jómim rabim, szombat kimen: 5.55) — febr. 20 vasárnap — Adar 19. — febr. 21. hétfő — Adar 20. — febr. 22. kedd — Adar 21. — febr. 23. szerda — Adar 22. — febr. 24. esütörtök — Adar 23. — február 25, péntek — Adar 24. (szombat bejöv.: 5.05) — febr. 26. szombat — Adar 25. (hetiszakasz: Vajachél, haftóra: Ben Sevá Paresz Sekclim, ujhold kihirdetése, szombat kimen.: 6.05) — febr. 27. vasárnap — Adar 26. — febr. 28. hétfő — Adar 27. — március 1, kedd — Adar 28. — márc. 2, szerda — Adar 29. Jem kipur koton, erev rós chódes — márc. 3 esütörtök — Adar 30 R's chódes veadar eisó napja — márc. 4, péntek — Veadar 1, rós chódes második napja (szombat bejöv.: 5.15).

*

— **Rabbi avatás.** Dr. Schreiber Sándort, a fiatal rabbijelöltgeneráció egyik legtehetségesebb tagját, a józsefvárosi templomkörzet nagy tudású és köztiszteletnek örvendő papjának, dr. Schreiber Lajos rabbinak fiát, hétfőn, f. hó 21-én d. e. 11 órakor avatják rabbivá a Rabbi-képző Intézet diplomájában, (VIII., Röck Szilárd u. 26.).

— **A debreceni zsidó kultúrbizottság** magasszínvonalú estét rendezett f. hó 12-én. A kulturális összejevetel keretében dr. Vág Sándor gimnáziumi igazgató „Akik zsidó hitre térnek” címen tartott igen értékes előadást. Többek között részletesen és pszichológiai okok kiemelésével mutatta be Aimé Palliere megtérésének, lelki fejlődésének történetét, amely a katolikus papnevelde padjaiból elvezette Pallieret a francia zsidó szellemi élet vezető pozíciójáig. Dr. Vág Sándort eladása után lelkesen ünnepelték. A kultúresten szerepeltek még dr. Fodor Károlyné (Budapest), aki „Büntetés és jutalom a nevelésben” címmel tartott érdekes fejtegetéseket, Flamm Ernőné szavalattal és Vizsoly György énekszámokkal.

— **Az IMIT felolvasó ülése.** Február 23-án, szerdán d. u. 6 órakor tartja az Izr. Irodalmi Társulat felolvasó ülést a cPsti Izr. Hitközség dísztermében (Síp uca 12. II.), melyen dr. Roth Emil és Komlós Aladár szerepelnek. Belépődíj nincs.

— **Tisztújítás az újpesti hitközségben.** Január 23-án tartotta az Újpesti Izr. Hitközség tisztújító közgyűlést. Elnökké immár negyedik nagy érdemei elismerésül. Küldöttség hívta meg a közgyűlésre, ahol dr. Lissauer Lajos választási elnök és dr. Friedmann Dénes főrabbi üdvözölték. Arányi elnök megindultan mondott köszönetet az üdvözlésekért. A jan. 31-iki első képviselőtestületi ülésen megválasztották az új előjáróságot, melynek tagjai a következők lettek: dr. Klein Miksa alelnök, Zinner Manó, dr. Kislódi Árpád, Eichel Dezső, Bárony Arthur (új), dr. Lissauer Lajos, Donáth József, Róna József, dr. Antal Endre, Gömöri Vilmos, Hadl Arnold (új), Mezei Elek, Hoffer Mihály, Türk István, Budai Dániel, Rosenthal Gyula, Schwarcz Ferenc és Varga Antal.

— **A Belvárosi Izr. Nőegylet** március 6-án, vasárnap d. e. 11 órakor tartja rendes évi közgyűlést a Pesti Izr. Hitközség dísztermében (Síp-utca 12. II.), melyre az érdeklődő testvéregyesületeket ezúton is meghívja.

— **Kultúrest Egerben.** Az egri izr. hitközség kultúresportja meghívására Gálosi Soma lapunk belmunkatársa f. hó 20-án vasárnap este „Képek és alakok egy régi zsidó községből” címmel előadást tart. A még csak egy éve működő kultúregyesület már eddig is igen szép eredménnyel működik és közönsége nagy érdeklődéssel tekint ezen estély elé.

— **Az 5000 éves zsidó kultúra** című előadássorozat legközelebbi előadását február 23-án este 7-9 órai kezdettel Komlós Ottó tartja „A zsidó misztika” címen a Magyar Cionista Szövetség Nordau termében (VI., Andrassy út 67.).

ANGOL ELŐKÉSZÍTŐ ISKOLA.

London NW 3. Regents Park Schools Telefon: Hampstead 6428. 5. Maresfield Gardens NW 3. (fiúk részére). 110. Finchley Road (leányok részére). Előkészítő fiú- és leányiskola. Előkészít nyilvános iskolák részére. Otthon a különböző iskolákat látogató gyermekek részére. Sportok. Héber oktatás. Szigorúan kóser. Számos újabba siker. Prospektust kívánásra küld Mrs. A. Schindler. Felvilágosításokkal szolgál a Zsidó Élet kiadóhivatala. Tel.: 136-361.

— **Kedvezményes szentföldi társasutazás** indul április 26-án. Az élénk érdeklődésre való tekintettel a Mult és Jövő szerkesztősége, mint az elmúlt években, idén is rendez dr. Patai József főszerkesztő szakavatott vezetése mellett az Adriatica Tengerhajózási társaság Galilea és Gerusalemme kitűnő szalongozóseivel szentföldi társasutazást. Az angol mandatarus hatalom által rendfenntartás céljából Palesztinába koncentrált angol haderő és az angol kormány által rövidesen Palesztinába küldendő új királyi bizottság működése teljes biztosítékot nyújt arra, hogy a társasutazások minden zavaró momentum nélkül, nyugodt légkörben fognak lefolyni. Tavasszal az egész világból indulnak zarándokosok a Szentföldre és ezért tanácsos a helyek biztosítása céljából minél előbb jelentkezni a Mult és Jövő szerkesztőségében Budapest, V., Vadász-u. 11. (telefon: 119—955) vagy az Adriatica Tengerhajózási társaság irodájában Budapest, VII., Thököly-út 2. (telefon: 130—384. 131—412.)

— **Mary anyakirálynő a zsidó Mocatta-könyvtárban.** Mary angol anyakirálynő meglátogatta a londoni Mocatta-múzeumot és könyvtárt, ahol több, mint egy óra hosszát tartózkodott. A Mocatta-könyvtárt Frederic David Mocatta londoni filantrop alapította. A könyvtár egy részét Mocatta a jeruzsálemi nemzeti könyvtárnak, túlnyomó részét pedig a Jewish Historical Society of Englandnak adományozta, melynek elnöke volt. 1905-ben bekövetkezett halála után a társaság a könyvtár többszer kötetét a londoni egyetemi könyvtárnak adta át.

és bélyegalbum a jegyzéket érdeklődőknek b e r m e n t v e küld
Bélyeg ABONYI JENŐ bélyegkereskedése, Budapest, IV, Váci-u. 45 szám. Telefon: 186—336.

Vidéki adókiivetés

Egy szomorú, de jellemző panasz érkezett hozzánk a hitközségi helytelen járulékfizetés miatt. Meggondolás nélkül, igen nagy járulékot vetett ki az egyik vidéki hitközség valamelyik tagjára. A kiivetés jogerős lett. A hittestvér elkeseredett és bejelentette, hogy az izraelita vallásfelekezetből kilép, mert túlon túl igazságtalannak és bántónak tartja a nagy összegű járulékkerhelést.

A hitközség gyorsan belátta vétékét, — visszaesinált mindent és szinte könyörgött a felekezetből kilépni akaró tagjának, hogy változtassa meg kilépési szándékát, kellő mértékre leszállítsák — ígérték — a járulékát, sőt az előjárásába is beválasztják. Nagynehezen és sok hitközségi tagnak a közreműködésével sikerült az elkeseredett hittestvért leesendesíteni és kitérés szándékától visszatartani.

Ime, a hitközségi törvénytelen adóztatás ilyen helyzeteket idéz elő és létalapjában támadja meg a hitközségeket. Mert bizony nemcsak egy és nemcsak vidéki hitközségben tobzódik a túladóztatás —, hanem a Síp-utcában is és más helyeken is.

A fentebbi vidéki hitközség egy államvasúti segédtisztre olyan nagy járulékot vetett ki, amely a kereseti adójának 200%-át is meghaladta. Ez a kiivetés is jogerős lett, — ez is mérhetetlen elkeseredést okozott hittestvérünkben. Mivel azonban ő nagyon vallásos érzésű ember és mivel ekként sem a felekezetéből kitérni, sem ilyesmivel a hitközséget fenyegetni nem akarta, — egyenesen hozzánk fordult és kérte, hogy milyen törvényes módszerek segítségével védekezhetik a jogerős és jogtalan járulékkivetés ellen.

Ezúton közöljük hittestvérünkkel, hogy a szabályok jogot és módot adnak az ilyen szabályellenes, de jogerős túladóztatás ellen.

Feljelentést és egyben panaszt kell beadni az ilyen eljárás ellen a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz. Kérni kell az ilyen hitközség ellen a legszigorúbb vizsgálat elrendelését, mert hiszen az ilyen hitközség egyenesen kárára van a hitéletnek.

Elő kell adni a panaszban, hogy az ilyen hitközség megsértette a kongresszusi szabályzat 13. §-át. Mert csak az adóképesség erejéig

lehet a tagokra illetéket róni és csupán a hitközség szükségleteinek fedezése végett, csakis a rendes költségvetés összszükségletének egyötöd része erejéig szabad ilyen közvetlen járulékokat kiróni.

A miniszteri vizsgálatnak meg kell tehát állapítani, hogy mennyi a hitközségnek a rendes szükséglete. Tehát ki kell például dojni az olyan tételeket, amelyek egyes korifeusok ünnepeletési és bankettköltségeire szolgálnak, vagy amelyek öndícséreteknek kinyomtatására szolgáló költséget tartalmaznak, ki kell dojni a besúgóknak, a denunciansoknak fizetett, vagy tervbe vett összegeket, mindezeket felül még sok minden egyéb között ki kell dojni a telefonszámlát tartalmazó költségvetések kinyomtatására vagy terjesztésére szolgáló költségeket, nemkülönben a mamutfizetéseket.

Vagyis tisztességes, becsületes, reális és a hívek teherbíróképességével arányos költségvetést szabad csak általánosságban szerkeszteni és a hitközségi életet ilyen alapon és ilyen módon szabad csak élni.

Nem állítjuk, hogy mindezek a hibák a bevezetésben említett vidéki hitközségnél vannak meg, hanem csak általában nyújtunk útmutatást az alapos panasz elkészítéséhez.

Mikor aztán egy rendes és becsületes költségvetés össze van állítva, akkor kell a hittestvérek állami adóalapjait összeállítani, összeadni és kiszámítani, hogy 100 pengő állami adóra hány pengő hitközségi járulékot kell kivetni, hogy a becsületes költségvetés tételei teljes felezetet nyerjenek. Normális és rendes kiivetés mellett a hitközségi járulék nem tehet ki többet, mint az állami adók 5%-át. Már beteges állapot, ha ennél többet tesz ki, — de 10%-nál több semmi szín alatt sem lehet. Hogy a magyar állam milyen retorzióval él az olyan hitközségi járulékkivetés ellen, mely a 10%-ot meghaladja, arról külön ismertetést fogunk nyújtani.

Ilyen módon egyébként minden hittestvér könnyen és maga is ki tudja számítani az általa fizetendő járulék összegét.

Dr. Hoffmann Dezső

Férjhezmenendők és nősülendők
forduljanak bizalommal a huszonhétosztendeje fennálló **Nagy Jenő** házassági irodájához. Budapest, Rákóczi ut hatvanegy. Telefon. (Diszkrét, cégjelzéstelen levelezés.)

Halász Manó nyugalomba vonul

Halász Manó, a Magyar Általános Takarékpénztár h.-vezérigazgatója magas korára és 52 szolgálati évre való tekintettel, nyugdíjazását kérte. Kérésének az intézet igazgatósága sajnálattal kénytelen volt eleget tenni. Kiváló szaktudását és tapasztalatait azonban az intézet ezután sem fogja nélkülözni, mert az igazgatóságnak továbbra is tagja marad.

Távozásra nagy vesztesége a magyar pénzügynek, de remélhetőleg, örömteljes nyeresége az igazi vezető egyéniségeket oly fájdalmasan nélkülöző zsidó közéletnek. A bankszakma szegényebb lett egy ritka típus, a humanista bankvezér egyik képviselőjével, aki magas pozíciójában sem feledkezett meg arról, hogy szegény zsidó néptanító fia volt és ezért meglep szívével és acélos energiával képviselte kartársai érdekeit, a zsidó közélet pedig, ha meg lesz az arra illetékesekben a tehetség és nyílt látás ahhoz, hogy ezt a felszabaduló munkakészséget és tudást a zsidó ügy javára fordítsák, gazdagodni fog olyan vezető emberrel, aki műveltségével, igaz zsidó érzésével és hozzáértésével fogva valóban hivatott a vezetésre és példaadásra.

Mi most csak azt kívánjuk Halász Manónak, hogy még sokáig dolgozhasson töretlen egészségben a régi optimizmussal a magyar zsidóságért.

Bármikor megkezdhető

Olcsó

Egyéni

utazások

Semmering-re

Badgastein-ba

Felvilágosítás:

A ZSIDÓ ÉLET kiadóhivatalában,
Budapest, VII., Erzsébet-körút 18
Telefon 136—361.

A SZIDRA MARGÓJÁRA KI SZISZÓ

Irta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

„Vajaskimú mimochorasz vajáálu ólasz vajágisu sölómim vajésev hóom leechol vósósó vójokamu löeacchék.” — Felkelvén azért másnap reggel, áldozának égáldozattal s hálaáldozattal is, azután leüle a nép enni s inni; azután fölkele játszani. Áldoztak az aranyborjúnak — azután vigadtak, mulatoztak s mint Rasi kommentálja: „jés bömasmo hazeh ginuj arójosz”: tivornyáztak. Ez is egyik velejárója volt a bálványimádásnak: emberlés, meg tivornyázás.

Ettől is megóyta Izraelt az ő hite. Hitében észszerű istenhitet, nemes, emelkedett, józanságra s mértékletességre intő erkölcsöt nyert Izrael. És az idők viharában meg tudott állani, ha dacolni tudott a reázduló szenvedésekkel, az nem esékely mértékben a vallásából folyó józanságának, mértékletességének volt köszönhető, amely szívósság, rendíthetetlenül ellenállóvá edzette. Ezenfelül pedig elsőrendű, dicsőséges világtörténeti szerephez juttatta Izraelt az ő hite. És mégis oly hamar, oly könnyen tándorodnak meg Izrael fiai és lányai, oly könnyen hagyják el az Örökkévalót, oly tartózkodásnélküligen adják magukat egy újfajta aranyborjú-imádásra, amelynek a neve: *elhelyezkedés*. Tiszteletreméltó motívum. Minden ember keresi a maga egzisztenciáját. De miért oly mohón, oly idegesen, oly lázasan, oly türelmetlenül? Éppen az aranyborjú történetéből tudjuk meg, hogy a sietés, az elhamarkodás okozta, hogy Izrael annak bűnébe esett. „Vájár hóom, ki bósés Móse löredesz min hahor.” — Mikor látá a nép, hogy Mózes késik a hegyről leszállani — mondja a bevezető ige —, akkor keresett magának új Istent, S a hagyomány szerint Mózes késése néhány órára korlátozódott. Ha kissé türelmes Izrael népe, nem következik be az aranyborjú bűne.

Legyünk tehát kissé hálásak s elismerők, vagy hitünk iránt kissé önértetések, kissé türelmesek. Kitartás, kitartás, Testvéreim! A kitartásnak nagy szerepe volt népünk történetében. Mindig a kitartás hozta meg Izraelnek a megváltást, a szabadulást, a diadalt.

A világhelyzet nem maradhat úgy, ahogy most van, fáradoznak rajta a leghatalmasabb kultúrnemzetek. S az ő fáradozásuk bizonyval sikerrel fog járnai. És Izrael helyzete függvénye a világhelyzetnek.

FRIEDMAN DÁVID orth, **דוד פרידמן**
élő- és vágott baromfi, füstöltus, csemege
gyümölcs és tojáskereskedése BUDAPEST
II., MARGIT-KÖRUT 7. Telefon: 151-897

Galíciai viselet — modern ruha

Zsargón — szent nyelv

Élénk érdeklődéssel olvastam a „Zsidó Élet”-ben azt a magas színvonalú vitát, mely a zsidónak *külső* megjelenéséhez fűződik. Szellemes zsidó írók, publicisták mérték össze fegyvereiket a nyilvánosság porondján. Hogy kinek van igaza, azt teljesen eldönteni nem lehet, mert minden *emberi* igazság csak viszonylagos. A káftán, a streimli, a hosszú szakáll, a pájész hívei minden bizonyval a Korein-féle igazság mellett döntenek, a haladóbb gondolkozásuak tagadják a zsidó vallásban tulajdonkép nem is gyökerező ezen külsőségek igazságát. Úgy vélik, hogy elégünk van a külső megjelenés furesaságából, az önmagát, a köz kulturformájából való kiközösítésből. A zsidó ezen, nagyrészt az északi szlávoktól eltanult, középkori külsőségektől nem lesz egy jottával sem zsidóbb, csak a gúny céltáblájául teszi magát. Ennek az önkényt vállalt, láthatatlan gettóelkülönülésnek talán az assimilatiótól, az *elvilágiasodástól való félelem* lehet az oka, de szembekerül azzal a humanista törekvéssel, hogy bárhol is megfordul a zsidó, ne lássák, ne különböztessek meg benne a zsidót, hanem csak az embert, az embertársat. Az ilyen öltözködés nagyon is hangsúlyozni akarja, hogy „kiválasztott nép” vagyunk. A esőkönnyös ragaszkodás ehhez a zsidó folthoz, zsidó főveghez esakugyan kiválasztott néppé tesz bennünket: a gúny kiválasztott népévé.

Nem szükséges, hogy újjal mutassanak reánk; és a gúnytűrés martyriuma szíveinket nem jóvá, csak esőkönnyössé, zordabbá teszi. Ez a haladóbbak véleménye s mi tűrés-tagadás „magam is ezen a véleményen vagyok. És idáig jutva beleakarok kapcsolódni dr. Berényi Sándor „Hagyomány” című eikkébe, mely a *Zsidó Élet* múlt évi 44—45 számában jelent meg. Nem a liturgiákat tárgyaló részhez akarok hozzászólni; a liturgiának bizonyos részeit az egyes hitközségek úgy is rövidebbé tették kihagyván azokat a részeket, melyek későbbi betoldások és nem az ősi imarend integráns részei. Ott és oda akarok bekapcsolódni,

ahol Berényi doktor előadja tapasztalatait, melyeket egy nagy haladótemplomban tett látogatása alkalmával szerzett: „A hívek igen esékely százalékának van fogalma arról, hogy mit mormol... kedves szomszédjával is vált futólagosan néhány szót profán dolgokról... De még ez hagyján. Elérkezik a szentírás felolvasásának ideje. Általános mozgás, sokan távoznak, akik pedig bennmaradnak, úgy gondolják, most már itt a szünet... lehet kaszinózni... Senki se figyel a felolvasott bibliai fejezetekre, *minek is, hiszen úgy sem értené...*” Ehhez az *elrettentő képhez, amilyent semmiféle más felekezeti templomban nem látunk*, az igazsághoz mérten azt is hozzátehetem, hogy nemesak a neológtemplomokban „kaszinóznak”, de más árnyalatú zsidó templomokban is, főként a szentírás felolvasása alkalmával. Itt már nem a külső habitusáról van szó, a zsidóságnak, hanem egész lelki szöveteről, arról a fényugárba öltözött lélekről, mellyel az Ur házában az Ur színe előtt megjelenik: az áhitat, a magabizalls, az alázat lelki köntöséről. Szó sincs erről. A neológ zsidó tudatlanul, értelmetlenül áll az Uristen előtt, mert nem tud vele beszélni: az orthodox érti a fenséges nyelvet, mégis rakoncátlan, fegyvelmetlen, mert a régi *másál* szerint neki, mint az elsőszülöttnek, joga van felséges Atyjának szakállát, megeibálni... *És ez az orthodoxia, mégis a mi folytonos megújulásunk forrása*, mely nem feledte el az ősi, szent nyelvet és a szent igék esodás zenéje mellett visszaalmodja az ősök multját, az ősi föld magához láncoló varázsát, a származás mindenkit lenyűgöző örök bűvöletét.

De ezen nagy-nagy erények fölé egy *kores fa árnyéka* borúl, olyan fáé, mely kigyózó gyökereit a zsidóság lélekmélyébe eresztette, mely riválisává vált a mi ősi, gyönyörű szent nyelvünknek, a losaun kódausnak. Ez a kores fa: a zsargon, a *jiddis*. Érthető, hogy a zsidóság a diasporában kénytelen azon vendégszerető(?) népnek nyelvét megtanulni, mely őt, a

hontalant, befogadta. Hiszen a mindennapi élet, a megélhetés kényszerítő hatalma előtt meg kellett hajolni. És előbb-utóbb a zsidó nemcsak hogy megtanulja az ország nyelvét, de jól, szépen, zengzetes készséggel is kezeli. Látjuk, hogy nagy böleseink közül sokan mily klasszikus készséggel írnak arab nyelven versenyre kelve az irodalom kedvelő, zseniális vénájú arabokkal.

A spanyolok győzelmei után sok zsidó költő szólal meg az andaluziai bájos nyelven. Olaszországban jó hangzású olasz terzinákat írnak a zsidók. Hollandiában hollandus nyelven szólal meg a középkori böselet a latin mellett. Az angol fennhatóság alatt álló Hanzavárosokban az üzleti könyveket angol és német nyelven írják, ugyanilyen nyelveken leveleznek a zsidók a kereskedő világgal. A környezet, az ország nyelvét meg kell tanulni, hiszen az ősi anyanyelven, héberül nem ért a zsidón kívül senki a világon. Lassan-lassan megkezdődik a nyelvi asszimiláció. Sőt már a szentírást, a talmudot is az eltanult nyelven kellett a fiataloknak előadni. Ez az eset állott fenn a német (askenázi) zsidóságnál is. Ez teljesen meg is érthető. A zsidókkal a középkorban — talán ma is — kesztyűtlen kézzel bántak egyes országokban; szentírásaik nagyrésze és részben ők maguk is máglyára kerültek, aztán el kellett hagyniuk a türelmetlen országok határait, gyakran csak koldusbotot vihethén magukkal a bizonytalan sötét végtelenbe vezető útra, melyen csak egy csillogó világitott: az ősi, szent hit. Így kerültek az askenázi zsidók kissé keletre: Galiciába, Litvániába, Oroszországba, Ausztriába, Magyarországra, magukkal hozván a Németországban tanult nyelvet az ő középkori fejletlen, rosszhangzású állapotában. Ehhez a kores nyelvhez új hazájukban is göresösen ragaszkodtak. Nyelvük itt még jobban megromlott: felvette magába a szláv jövevényszavakat, és a kiejtésben a szláv nyomott accentust nem is szólva a héber jövevényszavakról, melyekre sokszor már azért is szükség volt, hogy a fülelők a hallgatódzók ne mindent értsenek meg. Ez a rútul hangzó, kores nyelv aztán nemcsak a társalgás, de a *talmudstudium és templomi prédikáció nyelv*vé vált olyan-

nyira, hogy egy második lósaun kaudes-nek tekintették és azt, ki más nyelven mert tanítani, prédikálni, társalogni, hitehagyottnak, szabadgondolkozónak tekintették, aki a „kerítéseket” bontogatja és előbb-utóbb a keresztelődés medence elé kerül. Az ilyen „apekauresz”-szel az askenázi zsidó nem vállalhat közösséget... Kérdem a józanul gondolkozó olvasót, *mi köze ennek a rút zsargonnak, mely magát „jiddisch”-nek meri nevezni „a zsidósághoz, a zsidó vallásossághoz?* Talán fölemelő, kedves emlékek fűzik ennek beszélőit azokhoz az időkhöz, mikor ezt az idiomát megtanulták? Talán ezen a nyelven beszélt Mózes, Jezsajás, Jeremiás? Talán ezen a nyelven íratott a szentírás? Ezen a nyelven társalogtak valamikor városlakó őseink Jeruzsálemben, vagy szántó-vető elődeink a jerichói síkságon? Milyen vakmerőség ősrégi zsidó anyanyelvünk virágait meglopni és egy torzszülött, minden ízében koresnak, a homlokára illeszteni? És itt újra találkozom van dr. Berényivel. *Fogjunk össze az orthodoxiával, de nem a zsargon dédelgetésében, nem a gettószelem feltámasztásában, hanem a héber nyelv, a szent nyelv, ami*

ősi anyanyelvünk feltámasztásában, elterjesztésében.

Ennek a tudatára ébredt már pár évtizede az új honfoglaló zsidóság, bár politikai okokból. Nekünk nem politikai, de hitbéli okaink vannak arra, hogy minden zsidó ajkán feléledjen az ősi héber nyelv, melynek szentsége előtt még a leányvallások hívei is meghajolnak. Legyen közkincsé régi anyanyelvünk, hogy megértjük imáinkat, szent írásainkat. A legelszántabb akarattal, töretlen buzgalommal kell ifjút és öreget e nyelvre megtanítani, hogy *templomában megértse, amit imádkozik és a Tóra felolvasott ígét. Akkor nem tekint az imát kényszerű „ledarálónak”, akkor nem fog a tóra olvasásakor „kaszinózni”. És még egyet! Hitet, lelkesedést, önbizalmat kell a jövőendő generációkba belenevelni, hogy zsidó voltát ne szégyelje, hanem büszke legyen arra. Még a „jiddisch” társalgás helyét is a héber nyelvű társalgás vezetéendő be, ott, ahol imádott magyar anyanyelvünkön kívül valláskulturális okokból a zsidó nyelv megjelentő, aláfestő, áhítatkeltő erejére van szükségünk.*

Katona Ferenc

Síremléket Kecskeméti Vilmosnak

A hitvesi kegyelet örködik Is-tenben boldogult *Kecskeméti Vilmos* sírhalmán, *de a köznek is vannak kötelességei* a nagyszerű tollú újságíró, a jó magyar ember, a buzgó zsidó emlékezetének fenntartása, megörökítése iránt, aki agyával, lelkesedésével és hűségével gazdagon megteremtette a felekezeti élet ugarát. Nem volt üzletember, még kevésbé jó kalmár, nem is akart az lenni. Nem adta bérbe tollát, nem hagyott hátra anyagi javakat gyászoló családjá számára, melynek otthona az ő második temploma volt. Az első a zsinagóga, melyért meleg szívvel, önzetlenül küzdött utolsó lehelletéig. Fölötte érdekes arra, hogy a *zsidó közélet lerója iránta érzett háláját*, s hogy a síremléken, melyet hamvai fölé szántunk nyoma legyen annak a nagy elismerésnek, mely olvasói táborát életében annyira eltöltötte.

Bizalommal fordulunk a magyar zsidósághoz, segítse elő azt az óhajátunkat, hogy

KECSKEMÉTI VILMOS hírlapíró, a „Zsidó Élet” alapítója és szerkesztője sírhalmát mielőbb díszíthesse az ő munkálkodásához és a felekezet halálához méltó síremlék.

Budapest, 1937 október hó.

Dr. Berényi Sándor ügyvéd, író.

Cserkúti Engel Györgyné, sz. Lázár Franciska író.

Dr. Friedmann Ignác

m. kir. kormányfőtanácsos,

Dr. Feleki Sándor író,

a Petőfi Társaság tagja,

Gerő Ödön hírlapíró,

Jánosí Engel József

m. kir. udvari tanácsos,

Katona Gyula

ny. kir. műsz. igazgató

Dr. Kriszhaber Adolf

a budai izr. hitközség elnöke

Dr. Patai József

a „Múlt és Jövő” szerkesztője

Újabb adományok:

N. N. gyűjtése	100.— P
Dr. Rubinstein Mátyás fő-rabbi (Szekszárd)	5.— P
Winter Vilmos	1.— P
Eddig befolyt adományok	426.— P

Egy kötet prédikáció

Dr. Pollák Miksa soproni főrabbi ÜNNEPI BESZÉDEI 1894—1937. Első kötet. Goldschmied, Sopron.

Szerző az előszóban ezt írja: „Bizonys, hogy csak az élő szó lüktető ereje adhat a prédikációnak lendületet és szárnyalást, míg az ólombetűi súlya jelentékenyen ránehzedik és esökkenti hatását.” Ezzel a teherrel indul útnak minden prédikációs kötet — kivéve talán az olyanfajta derása-beszédeket, amilyeneket Lőw Immánuel szerkeszt. Szerzőnk tudatosan vállalja ezt a súlyt, mint ahogy egyébként is puritán és lemondásra kész szellem megnyilatkozása ez a prédikációs könyv. Vállalja abban a reményben, hogy a nyomtatott beszéd „gondolkodásra, ellenőrzésre, továbbfejlesztő elmélkedésre” sarkal. Egyben „parlagon heverő homilistikai irodalmunk” megmunkálására is példát akar adni.

Puritánnak és lemondónak nevezük ezt a szellemet, amely e könyvben megnyilatkozik.

A leginkább követésre méltó lemondása az a belátás, hogy a szónoklat nem költői műfaj: Jól esik látni, hogy ezekből a beszédekből hiányzik a rokonértelmű szavaknak az a fásasztó és sallangos üressége, amely oly sokszor kedvetleníti el az igényes hallgatót.

Ez a szónoklatos könyv nem ismeri a Szentírás gondolat-rímeinek gondolatlan higitásait és tudja, hogy minden fölösleges jelző szegényíti a stílust. Lemond arról a műfajról is, amelyet székesegyházbeszédeknek neveznek, az idő és a tőr gazdagságának napjaiból fenmaradt tékozló szónoklat architektóniáról. Rövid, tömör, szinte szabatos, szinte pedáns, komoly tanítások ezek a beszédek, az ünnepi órák jelentésének pontos leolvasásai és az aktuális világeseményeknek a Szentírás örök zsinórmértékével való megmérései.

Lord Readingről szóló pészachi beszédét nagyon melegen ajánlom szónakaink figyelmébe. Nagy nevelő ereje van az ilyen prédikációnak.

Pollák Miksa könyvének néhány mondatát iktatom ide még mutatóba.

„Isten az embert fényes tehetséggel áldotta meg... Ám ezek a jelenségek, miként egykor a bot Mózes kezében, át tudnak változni kigyóvá.”

„A kinyilatkoztatás az a drága óbor, mely csak Izráel egyszerű, közönséges kőkorsójában tarthatók el, csak így őrizi meg eredeti ízét, finom zamatját, tüzeit, lángját. Te gyük azt aranyedényekbe, menten elromlik, megsavanyodik, csiger, értéktelen lőre lesz belőle. Izráel csak addig tud hű maradni ősi hivatásához, míg megmarad az egyszerű, sze-

rény Izráelnek, aki minden sallangot és cifraságot mellőzve, egyedül igazságának belső erejére támaszkodik...”

Pollák főrabbi könyve, mely elmentmondást csak egyszer vált ki (az 57. oldalon, ahol nem tartjuk szerencsés fogalmazásnak, hogy Izráel népiségének történelmi tényét mintegy dogmatikusan fejezi ki), mindent összevéve érdemes az érdeklődő körök figyelmére. A könyvről is elmondhatom, amit Izráelről idéztem: minden sallangot és cifraságot mellőzve, egyedül igazságának belső erejére támaszkodik.

Dr. Benoschofsky Imre

A zsidók vallási beolvadása

Irta: dr. RÓZSA IGNÁC

V.

Minden nép vezetői, bírái a zsidókkal szemben sokkal szigorúbbak, mint más népekkel szemben. Így ítéletük is sokkal lesújtóbb. Ennek az az oka, hogy nincsen a zsidóságnak ügyvédje a nemzetek törvényszéke előtt és ha akad ilyen, azt vagy aggályosnak tartják, mert megvesztegettek a zsidók, vagy pedig a vádoltal rokon viszonyban van és maga is igazolni tartozik magát. A hatalmas népek saját maguknak a bírái. Szuverének és így magukról a legjobbat mondatják el tanítóikkal az iskolákban, költőikkel az irodalomban és művészeikkel a művészet minden területén. Sőt, ha ez a szuverénítés megingathatatlan, bírálatot még idegen állam részéről sem tűrnek el.

Minden nép költője énekelhet az ő saját fajának legkiválóbb tulajdonságairól, kiválasztottságáról, csak a zsidó nem, ámbar mindennapi imájában ezt többször vallja naponta. Még így is nevesítésnek tartják, mert nincs hatalom a kezében. Petőfi szabadon énekelhette: „Ha a föld Isten kalapja, Úgy hazánk a bokréta rajta.” A francia, angol, német, orosz, japán stb. mind énekelhet nevesítésnek nélkül arról a korról, amelyben az ő szelleme tölti be a földet. A zsidó költő nem a maga fájáról, hanem a befogadó haza erőnyeiről énekel, mert fél a kacagástól és a hűtlenség vádjától. Csak imaházak sejtelmes

homályában mormoghatja, hogy az „Úr az én pásztorom, nem félek!” Akinek még a tanház sem nyújt önértetet és pajzsot, annyira fél, hogy siet egy hatalmasabb földi pásztor nyájában elhelyezkedni. A zsoldárköltő bizalma a Pásztorban, mégis erősebbnek bizonyult. Izrael dalának harsogását erősíti minden költő, amíg unisono éneklük azt a világ nemzetségei.

Aki nem akar asszimilálódni, annak meg van az a csodálatos hite, hogy hozzá, a vízesőpphöz fog asszimilálódni a népek tengere. És amíg egyetlen zsidó van, aki hisz az Egyetlenben, abban az Egyetlenben, aki Mózes által kinyilatkoztatta magát, minden vallási beolvadás hiábavalónak fog bizonyulni.

Lehet talán gyorsítani az asszimiláció ütemét külsőleg, de minden erőszakos beolvasztásnak csak az a hatása, hogy mindig

Mindenkit érdeklő

könyv a

Lakók és bérbeadóik joga.

Irta: BERÉNYI SÁNDOR dr. ügyvéd, szakíró.

Tartalmazza a legújabb lakásrendelet teljes és hiteles szövegét bőséges magyarázatokkal, 1000 vezerszavas betűsoros tárgymutatóval és a magyar polgári magánjog törvényjavaslatának teljes szövegével.

Ára 3 pengő.

Kapható a Zsidó Élet kiadóhivatalában.

STREINITZER GYULA vas, réz, acélbűtor és sodronyágybetét üzem. Speciális autogéngeszítő, tűzhelvec, kályhák, zarák, redőnyök készítése és szakember javítása. Vendégszék csak la. kivételben. ki-mondottan új anyagokból

Budapest, VII, Dob utca 45. Tel.: 143—152.

többen és többen érzik az ő kiváltságosságukat a biblia által megfogalmazott értelemben.

Aki az orthodox zsidók asszimilációját kívánja, annak minden bigottság elűntetését is akarnia kell. Látjuk, hogy a zsidó orthodoxia ott virul, ahol a befogadó nép zöme is szigorúan betartja a vallása formáit. Ha az integer Magyarország különböző vidékén lakó zsidóságot hasonlítjuk össze, igazolódik a fönt felállított tétel. Az Alföldön és a Dunántúl csak elvétve találunk külsőleg is orthodox jellegű zsidókat. A Kis-Alföldön és az Északnyugati Felföldön már sokkal gyakoribb a hitközségek orthodox élete; az Északkeletin már úgyszólván ez a rendszer formája a zsidó felekezetnek, míg Erdélyben tökéletes asszimilánsok és tökéletes orthodoxok vegyesen fordulnak elő. Vagyis mennél vallásosabb a körülötte lakó nép, annál kevésbé képes a zsidó kibontakozni saját szokásaiból, mert nagyobb az ugrás az egyikből a másikba. Mennél civilizáltabb a befogadó nép, annál könnyebben asszimilálódik hozzá a zsidó. Ez nemcsak azért van, mert az asszimilációnak kevesebb korlátokat szab a civilizált állam, hanem főképpen azért, mert a vallási különbségeket nem demonstrálják naponta mindkét részről a vallásos gyakorlatok. A máramarosi zsidó és a máramarosi rutén, a tarnovi zsidó és a tarnovi lengyel paraszt, az orosz orthodox zsidó és az orosz muzsik, a vallásos és gazdasági ellentétnek klasszikus példái. Közelebb hozni mindkettőt csak akkor lehet, ha mindkettő ösvényét megvilágítjuk a népműveltség közös fáklyájával és együtt mindkettőnek megélhetési lehetőségét fokozzuk okos gazdaságpolitikával. Úgy a zsidó, mint a keresztény orthodoxia legfőbb támaszát a szegénységben találja. „Szegénynek drága kincs a hit, tűrni és szenvedni megtanít” — mondja Vörösmarty. Mi, a zsidókat nézve, azt látjuk, hogy mennél kevesebbet kell tűrnie és szenvednie, annál kevesebb a hitük. Ha valaki az államférfiak között kívánatosnak tartaná a zsidók nagymérvű asszimilációját, üzze el közülük a szegénység szellemét...

A szegénység szellemének a kiűzésével nemcsak a zsidó asszimi-

lálódik a magasabb színvonalon élő gazdanéphez, hanem a gazdanép szegényei is asszimilálódnak saját fajtájuk előkelőjéhez.

Az a vád, miszerint a zsidó nem asszimilálódik vallásilag, már régen elmúlt. Sőt ma már az a büzös zsidó, aki vallásilag is asszimilálódik. Úgy tekintik, mint besurranó tolvajt, vagy áloreában járó szélhámost. Ez addig volt vád — persze akkor is csak lepelte az igazi célnyomot —, ameddig az asszimilációt a jámbor zsidó az erkölesi halállal egyenrangúnak és a testi halálnál rémületesebbnek tekintette. Mihelyt a zsidók opportunusabbak lettek és gazdasági szükségéből és meggyőződésből is utánozták a népeket, akkor ezek már gazdasági és etikai követelményekkel álltak elő s mikor a zsidók versenyét ekkor sem akarták egyenlő jogú fél versenyének elismerni; a faji, vérségi vádakkal hozakodtak elő. Nagyon

okosan és ravaszán, kegyetlenül és embertelenül!

A zsidó kívánatra, vagy szükségéből megváltoztathatja vallását, az öltözékét, a művészetét, az irodalmát, a nevét, az erkölcsét, a világnézetét, bel- és külpolitikáját; de nem változtathatja meg a vérért még a máglya lobogó lángja kémiai és lélektani hatása alatt sem...

A német és román vezérek azért vetették fel a fajkérdést, hogy a zsidó ne menekülhessen ebből a állapotból vallásváltoztatással. Így nemcsak a tényleges zsidókat semmisíthetik meg, hanem a vérségi zsidókat is. Minthogy a vallásukhoz hű zsidók nem foglalnak el olyan érdemes pozíciókat, amelyekért érdemes volna küzdeni, szemüket a régen keresztény előkelőségek irigvelt vagyonára és hivatalára vetik.

(folytatjuk)

Emlékek

Írta: FELEKI SÁNDOR

(20)

Szomaházy István

Fiatal házas korában a Pesti Napló belső munkatársa volt. Felesége akkoriban Budafokon nyaralt és az író minden héten a szombat délutánt és vasárnapot feleségénél töltötte. De, úgy látszik, mégis egyhangúnak találta, hogy minden héten két napon át ott maradjon s azért barátait megkérte, hogy sürgönyözzenek neki a szerkesztőség nevében szombaton este, hogy fontos ügyben haladéktalanul térjen vissza Pestre. A sürgöny költségeit is depónálta. Szomaházy türelmetlenül várta szombaton este a táviratot, mely végre megérkezett és így szólt: „Nyugodtan maradhatsz. Nincsen rád szükség. A szerkesztőség.” — Egy ízben, elfáradva az éjjeli szerkesztőségi munkában, az „Otthon” írók körében délután elaludt. Egyik impozitor íróársunknak pokoli ötlete támadt és így szólt: „Fiúk, ma van Szomának névnapja, rendezzünk tiszteletére finom uzsonnát a Newyork kávéházban!” Kihúzta óvatosan az alvó írónak mellényzsebéből aranyóráját és rögtön elzalogosította a szomszéd Dohány-utcai zálogházban, a zálogcédulát pedig becsúztatta az alvó írónak mellényzsebébe. Mikor Szomaházy felébredt, így szólt hozzá. „Mai névnapod öröme meghívunk a Newyork kávéházba, finom uzsonnára.” Az

írót meghatotta a nagy figyelem s vele együtt — nyolcan voltunk — átsiettünk a kávéházba, ahol a tréfa gonosz tervezője az elzalogosított óra árából pompás lakzit rendelt. Az író nem bírta eléggé megköszönni a kedves figyelmet. Hat óra tájban így szólt: „De most már ideje, hogy a szerkesztőségbe siessek.” Benyúlt zsebébe, hogy óráját megnézzé s onnan, nagy megdöbbenésére, órája helyett a zálogcédulát húzta ki. A felharsanó kacagásból rögtön átlátta az egész haditervet s csak ennyit szólt: „No, várjátok, ti zsványok!” Hogy az ügy derűsen végződjék, kiváltottuk költségünkön az órát, de még sokszor bosszantották e kérdéssel: Mester, hány óra van? Ő kacagott a kérdésen legjobban. — Egy ízben a Newyork kávéházban Kálnoki Izidor (a Vulpes név alatt ismert jeles humorista) eldicskedett azzal, hogy ő minden képrejtvényt meg tud fejteni. Szomaházy ezt tagadta. Mire fogadtak még pedig úgy, hogy Kálnoki kötelezte magát arra, hogy ha a neki megmutatott rejtvényt meg nem tudja fejteni, úgy tíz forintot fizet, míg ha győz, Szomaházynek csak egyforintot kell leszurkolnia. Megkötötték a fogadást. Szoma-mester tárcájából egy képrejtvényt vett elő, valamely régi hetilapból s oda-

WIEN ★ GRAND HOTEL

nyújtotta Kálnokinak. Ez vagy negyed óráig töprengött felette, úgy hogy az izzadság verejtékezett homlokán, végre szágévenkeze bevalotta, ez az első eset, hogy nem tud valamely rejtvényt nyitni. Le is tette a tíz forintot a márványasztalra s abból Szomaházy a társaságot úszonával traktálta. De Kálnokit, látszott, nagyon bosszantotta az eset és erre Szomaházy így szólt: Ha mindegyikünk részére rendelsz egy pohár cognacot, elárulom neked a titkot, hogy miért nem tudtad a rejtvényt megfejteni. Kálnoki meg is rendelte a kikötött italt s erre Szomaházy így szólt: Azért nem tudtad megfejteni, mert ezt a képrejtvényt egy svéd lapból vágtam ki. — Kedves humorára és szerénységére jellemző ez is. Ami-

kor a Nemzeti Színházban a Hófúvás című darabja nagy sikert ért el, másnap — hogy valahogy ne ünnepeljék — nem jelent meg az Otthonban rendes kártyapartijához, hanem ezt sürgönyözte kártyatársainak: Hófúvás miatt lemaradtam.

Sok bájos reminiscencia jut még eszembe, mely mind az írónak meleg kedélyét, humorát és szerénységét jellemzi, de a részemre kiszabott helyet már így is túlléptem.

1927-ben húnyta le mindig derült, csillogó szemét 63 éves korában, alkotó erejének teljességében. A rákoskeresztúri zsidó temető sírjában bizonyára tovább szövi aranyos színekkel ragyogó, finom történeteit az író, aki sok ezer olvasónak borús óráit derítette fel.

(folytatjuk)

Megjelent a magyar semigóthai almanach második kötete

Most hagyta el a sajtót Kempelel Bélának „Magyarországi zsidó és zsidó eredetű családok” című nagy művének második kötete. Az első kötet annak idején nagy feltűnést keltett és — megjósoljuk — a másodikról éppen annyit fognak írni és beszélni az újságok és politikusok.

A második kötetben közel 150 család eredetét és családfáját mutatja ki a tudós szerző. Igen érdekesek a Barabás, Bencez, Berend, Bíró, Blathy, Konrád, Donáth, Fejér, Fellner, Frommer, Gergő, Harangi, Hüvös, Jacobi, Jelinek, Königswarter, Kunffy, Lánczy, Liebermann, Madarasi Beck, Mahler, Mihelyffy, Palotay, Polnay, Pólya, Ruttkai,

Szalárdy, Szászi-Schwarz, Szilágyi, Szirmai, Tedesco, Varró, Vészi, Vida, Wolfner és Zwack családok története, de föl kellene sorolni a könyv összes családait. Sajnos, a szép múltú zsidó eredetű családok nagy része már otthagytá ősei hitét.

A könyv egyedüli hibája, hogy rendszertelen, de ez a munka természetéből folyik, azt az anyagot bocsátja közre, amelyik rendelkezésre áll. Ha ez az anyag itt-ott hiányos, hézagos, nem a hangyaszorgalmú szerző hibája.

Érdeklődéssel várjuk e nagyszabású és a zsidóság szempontjából oly fontos munka folytatását.

—r.—nd.

— Igy is lehet. Nagy feltűnést keltett — amint egy Svédországból most visszaérkezett olvasónktól hallottuk — a svéd kereskedelmi életben egy előkelő malmói kereskedő, Edgar Nathan elhatározása. Edgar Nathan zsidó volta ellenére vezérképviselője volt Németország egyik legnagyobb bőrgyárának, a drezdai Sohre és Társa cégnek. Néhány nappal ezelőtt azonban Nathan visszaadta megbízatását azzal, hogy ő, mint jóérezésű zsidó, nem hajlandó tovább német cégnek gyártmányait terjeszteni. Nathan jövedelme ezzel a lépésével évi 50.000 svéd koronával csökken, ami kb. 75.000 pengőnek felel meg.

— Kiss József emlékest Dunaföldváron. A dunaföldvári izr. hitközség Makai Emil ifj. kultúroportója nagyszerű Kiss József emlékestet rendezett Gottlieb Ignác képviselőtestületi tag szakavatott vezetésével, aki bevezető szavaiban az ifjúsági munka iránti érdeklődés fon-

tosságáról beszélt. Az est szereplői: Wellisch Bözsi, Krausz Imre, Somogyi Boris, Kálmán Dusi, Grätzer Zsuzsa, Klein Magda, Fein Márta, Weisz Magda megérdemelt sikert arattak. A művészi zongorakíséretet König Albinné látta el. König Jakab hitk. elnök zárószavában Kiss József magyar és zsidó voltának összeforrottságát állította követeendő például, majd köszönetet mondott a nívós est rendezéséért Gottlieb Ignácnak és az összes szereplőknek.

— 13.000 dollár Románia nyomorgó zsidói számára. New York zsidó munkásbizottsága a román zsidó segélybizottság távirati kérésére 13.000 dollárt bocsátott a nyomorgó román zsidók rendelkezésére.

— Új nürnbergi törvény. A német kormány nyilvánosságra hozta azt a törvénytervezetét, mely az árvezőipar új rendezésére vonatkozik. A törvény ebből az iparágból is kizárja a nemárjakat.

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, vastagabb betűvel 20 fillér, legkisebb hirdetés 10 szó. Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben a hirdetés árának megfelelő összegű levélbélyegekben a kiadóhivatal címére beküldeni.

Földbirtokos leánya kinek 120 HOLD birtoka van, férjhezmenne magas 42—44 éves gazdászhoz, kinek szintén van birtoka. „Gazdálkodó 120” jellegére a kiadóba. (közvetítő kizárva).

VIDÉKI BORNAGYKERSKEDŐ, 42 éves, elvenne olyan igazán vallásos urinót, kinek boldog otthon varázsolna, ha megértő tarsa tudna lenni. Némi hozomány megkívánatik. „32—36 éves” jellegére (közvetítő kizárva).

NAGY HOZOMÁNNYAL rendelkező fiatal esinos elvált huzom részére keresek csakis vallásos jó pozícióba levő úriembert 40 évig. (közvetítő kizárva) „40 ezer hozomány” jellegére a kiadóba.

CSINOS 24 ÉVES diplomás huzom részére keresek olyan vallásos fővárosi 28—32 éves jó állásban levő úriembert, aki megtudja becsülni a családi boldogságot. Hozomány 25 ezer pengő és gyönyörű kelengye. „Előkelő család” jellegére a kiadóba (közvetítő kizárva).

FÜSTÖLT LIBAMELL orth. köser, P 2.89, combbal P. 2.50, chomecz zsír P. 2.70. Liba-szalámi P. 3.—, 5 kg vételnél frankó. Heisz, Debrecen, Simonffy-utca 5.

CSENDES otthonában teljes ellátást adna magányos urinó idősebb hölgynek vagy úrnak szerény díjazás mellett. VII., Péterffy Sándor-utca 7. III. 8.

FELNÖTT, vagy gyermek német oktatását vállalnám ebéd, koszt ellenében „Nagy tudású úrinő” jellegére a kiadóba.

FIATAL NÉMET LÁNYT keresek csakis vallásos 4—6 éves gyermek mellé. Cím a kiadóba.

BRONZCSILLÁR ELADÓ: Barsay-u. 3. föld. 1.

LEGSZEBBEN, LEGOLCSÓBBAN fest, mos, tisztít Geröffy, Szondy-u. 68.

HÁZAKHOZ MEGYEK olesón fehéreműt és harisnyót javítani. Krausz Péterfy Sándor-u. 8. III. 8.

MINDEN villanyszerelési munkát olesón vállal: Ungár, Erzsébet-körút 22. III. em.

SZÉP NÉMET KIEJTÉSSEL bíró idősebb német kisasszonyt keresek 6 éves kislányom mellé. Házmunkát nem kell végezni, csak kézimunkázni és varrni tudjon. Cím: Goldstein, Debrecen, Hatvani-utca 16.